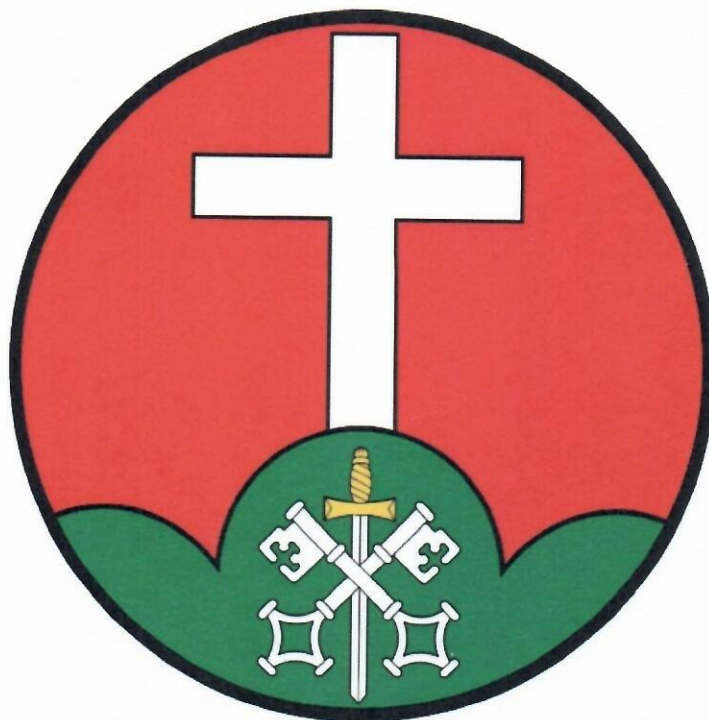

Załącznik do Uchwały Nr XI/90/16
Rady Gminy Brzyska
z dnia 16 marca 2016r.

GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE

NA LATA 2016 – 2022

Brzyska 2016

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022**

Spis treści	2
Wprowadzenie	3
Rozdział I. Podstawa prawna	5
Rozdział II. Charakterystyka przemocy w rodzinie	7
2.1. Definicje przemocy	7
2.2. Formy przemocy w rodzinie	8
2.3. Cykle przemocy	9
2.4. Mechanizmy przemocy w rodzinie i jej skutki	9
2.5. Mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie	11
Rozdział III. Przemoc w rodzinie w świetle obowiązujących przepisów	13
3.1. Dokumenty międzynarodowe	13
3.1.1. Dokumenty ONZ	13
3.1.2. Dokumenty Unii Europejskiej	15
3.2. Prawo polskie wobec problemu przemocy w rodzinie	17
Rozdział IV. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie wśród społeczności lokalnej w rodzinie w powiecie jasielskim i Gminie Brzyska	21
4.1. Zjawisko przemocy w powiecie jasielskim	21
4.2. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Brzyska	23
Rozdział V. Analiza SWOT	38
Rozdział VI. Podmioty działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie	40
Rozdział VII. Cele programu	44
Rozdział VIII. Odbiorcy	44
Rozdział IX. Realizatorzy programu	44
Rozdział X. Harmonogram realizacji programu	45
Rozdział XI. Monitoring i ewaluacja programu	46
Rozdział XII. Finansowanie Programu	46
Rozdział XIII. Przewidywane efekty	46
Rozdział XIV. Sprawozdawczość programu	47
Rozdział XV. Uwagi końcowe	47
Źródła	48
Spis tabel	49
Spis wykresów	49
Aneks	51

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022

Wprowadzenie

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, które dopiero od kilkunastu lat zaczęło przenikać do świadomości społecznej w naszym kraju i jest przedmiotem świadomych, skoordynowanych działań. Stanowi ona jedną z najcięższych form naruszenia praw człowieka, gdyż uderza przede wszystkim w jego godność, a także w podstawowe prawa takie jak: prawo do zdrowia, prawo do wolnego wykonywania zawodu, prawo do swobodnego decydowania o miejscu pobytu. Przez wieki przemoc wobec najbliższych była zjawiskiem społecznie akceptowanym. Zachowania agresywne wobec członków rodziny były dopuszczalne i traktowane jako naturalny element życia rodzinnego. Jeszcze na początku lat siedemdziesiątych XX wieku silne było społeczne przekonanie, że „prawdziwa przemoc” występuje jedynie w rodzinach z tak zwanego „marginesu społecznego”, patologicznych, czy problemowych. Tymczasem jest to problem powszechny, który może dotyczyć ludzi bez względu na ich status społeczny i materialny, wiek, poziom wykształcenia czy wykonywany zawód.

Pomimo, iż przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, to rozmiary i szkodliwość zjawisk związanych z przemocą w rodzinie wskazują, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych w Polsce. Państwo nie może działać w sposób, który mógłby sugerować, że przemoc w rodzinie jest przestępstwem mniejszej wagi niż przemoc publiczna. Dlatego problem przemocy w rodzinie wymaga zaplanowanego i dobrze zorganizowanego programu przeciwdziałania, którego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa życia codziennego.

Stworzenie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2022, zwanego dalej Programem, wynika z zapisów Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r. (Dz. U. z 2015r., poz. 1390 z późn. zm.), zgodnie z którą do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Program skierowany jest nie tylko do instytucji działających na terenie Gminy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ale także do lokalnej społeczności Gminy Brzyska, w szczególności do osób uwięzionych w przemoc. Zadaniem Programu jest ograniczenie skali problemu i skutków przemocy domowej oraz zmiana funkcjonujących w świadomości społecznej mitów i stereotypów na temat przemocy w rodzinie, szczególnie

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

tych, które służą jako argument do stosowania przemocy lub też do jej usprawiedliwiania, ukrywania czy bagatelizowania.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022

I. Podstawa prawna

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne i dokumenty:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U z 1997r., Nr 78, poz. 483);
- Kodeks Karny (Dz. U. 1997 r. Nr 88, poz. 553);
- Kodeks Karny i Opiekuńczy (Dz. U. z 2015r., poz.2082);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015r., poz. 1390 z późn. zm);
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej /Dz. U. z 2015 r., poz. 163/;
- Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U.z 2015r., poz. 1286 z późn. zm.);
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020 przyjęty Uchwałą Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014r.;
- Gminny program wspierania rodzin dla gminy Brzyska na lata 2015 – 2017 przyjęty Uchwałą Nr III/13/15 Rady Gminy Brzyska z dnia 29 stycznia 2015r.;
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brzyska na lata 2015 – 2020 przyjęta Uchwałą Nr V/44/15 Rady Gminy Brzyska z dnia 10 czerwca 2015r.;
- Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brzyskach przyjęty Uchwałą Nr VII/58/15 Rady Gminy Brzyska z dnia 28 października 2015r.;
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2016, przyjęty Uchwałą Nr X/78/16 Rady Gminy Brzyska z dnia 28 stycznia 2016r.;

Dokumenty międzynarodowe:

Dokumenty ONZ

- Karta Narodów Zjednoczonych z 1945 roku
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 roku
- Konwencja w sprawie eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 1979 roku
- Deklaracja Wiedeńska i Program Działań z 1993 roku
- Deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet z 1993 roku
- Deklaracja Pekńska i Platforma Działania z 1995 roku
- Dokumenty Rady Europy

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Dokumenty Unii Europejskiej

- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 roku
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet - 2004/2220 (INI)
- Program Daphne

II. Charakterystyka przemocy w rodzinie

2.1. Definicje przemocy

Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, według której przemoc w rodzinie to „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienie i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”¹.

Definicja ta rozszerzyła definicję psychologiczną, która określała przemoc w rodzinie jako „zamierzone działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę siły lub władzy jednego z członków rodziny przeciwko pozostałym, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkodę”.

W rozpoznaniu przemocy w rodzinie niezwykle istotne są także jej kryteria: intencjonalność, asymetria sił, naruszenie praw i dóbr oraz cierpienie i powstałe szkody. Intencjonalność jest zamierzonym działaniem sprawcy przemocy ukierunkowanym na ofiarę. Ma na celu sprawowanie pełnej kontroli nad tym, co robią bliscy i wyznaczenie granic, w jakich mogą oni funkcjonować w rodzinie poprzez określenie co mogą robić, a czego im nie wolno. Sprawcy przemocy dają sobie prawo do tego, aby egzekwować narzucone przez siebie zasady życia w rodzinie, a każde naruszenie zasad jest powodem do - ich zdaniem – słusznego ukarania „winnych” członków rodziny i poniesienie przez nich konsekwencji. Asymetria sił oznacza, że jedna z osób jest silniejsza, a druga jest słabsza. Chodzi tu nie tylko o przewagę fizyczną, ale również emocjonalną, intelektualną, ekonomiczną lub społeczną, co powoduje zniewolenie ofiary uniemożliwiając jej tym samym samoobronę. Naruszenie praw i dóbr osobistych polega na odebraniu przez sprawcę przemocy przysługujących ofiarom praw i dóbr.

Zachowanie sprawcy wywołuje u ofiar cierpienie i szkody fizyczne oraz psychiczne, które mogą być konsekwencją przemocy emocjonalnej – deprecjonowania, poniżania. Szkody mogą również mieć wymiar materialny i wiązać się ze zniszczeniem ważnych dla ofiar przedmiotów, dokumentów.

¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015r., poz. 1390 z późn. zm).

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Występowaniu przemocy w rodzinie sprzyjają:

- a) normy kulturowe i społeczne,
- b) dziedziczenie wzorca przemocy z rodziny pochodzenia,
- c) uzależnienie/nadużywanie alkoholu.
- d) środowisko i stres społeczny.

2.2. Formy przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się przede wszystkim faktem, że pomiędzy sprawcą a ofiarą istnieje bliska więź. Można więc mówić m.in. o przemocy rodziców wobec dzieci, przemocy wobec partnera w związku, przemocy wobec osób starszych oraz niepełnosprawnych w rodzinie.

Przemoc w rodzinie przyjmuje następujące formy:

- **Przemoc fizyczna** – najbardziej widoczna, przybierająca działania bezpośrednie z użyciem siły, których skutkiem jest zranienie. Najczęściej stosowane zachowania obejmują bicie dłońmi lub przedmiotami, szarpanie, kopanie, duszenie, ciągnięcie za włosy, a także formy bardziej drastyczne. Niektórzy sprawcy w krzywdzeniu fizycznym dochodzą do „perfekcji”, stosując takie sposoby agresji fizycznej, które nie pozostawiają śladów.
- **Przemoc psychiczna** – prowadzi do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby. Przejawia się w postaci gróźb, wyzwisk, ośmieszania, upokarzania, szantażowania, izolowania od bliskich. Sprawca przemocy domaga się pełnego posłuszeństwa we wszystkich obszarach funkcjonowania ofiary. Jest ona bardzo trudna do udowodnienia - brak widocznych śladów przemocy poddaje w wątpliwość prawdziwość tego na co skarży się ofiara.
- **Przemoc seksualna** – definiowana jako zmuszanie ofiary do określonych zachowań i kontaktów seksualnych wbrew jej woli. Jest to najbardziej wstydliva dla ofiar forma przemocy, do której trudno się przyznać i o której trudno rozmawiać zarówno pokrzywdzonym, jak i przedstawicielom służb, które w takich przypadkach podejmują interwencje i udzielają pomocy.
- **Zaniedbanie** – polega na niezaspokajaniu podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych członków rodziny, narażanie ich na głód, niedożywienie, brak opieki, obojętność, pozostawianie w niewłaściwych warunkach lokalowych i bytowych, chłód

emocjonalny. Zaniedbanie nie dotyczy jedynie dzieci, ale coraz częściej osób starych, chorych i niepełnosprawnych.

- **Przemoc ekonomiczna** – polega na odmawianiu lub ograniczaniu dostępu do wspólnych finansów, odbieranie zarobionych pieniędzy, ograniczanie lub uniemożliwianie podjęcia pracy, okradanie, niszczenie wartościowych przedmiotów. Często zdarza się, że sprawcy przemocy stosują wobec ofiar różne jej formy, by uzyskać pełną kontrolę nad ofiarą. Zachowanie sprawcy może wywołać u ofiar trwałe negatywne skutki i w efekcie zniszczyć pozytywny obraz samego siebie.

2.3. Cykle przemocy

Pojęcie przemocy domowej wiąże się ściśle z wielością cyklicznie podejmowanych zachowań. Zachowania te niejednokrotnie rozciągają się w czasie, nawet do okresów kilkunastoletnich. Ich powtarzanie pozwala na wykazanie pewnej prawidłowości przedstawionej w postaci trójfazowego cyklu, w ramach którego możemy wyróżnić:

- 1) **fazę narastania napięcia** - początkiem cyklu jest zwykle wzrost napięcia, narastają sytuacje konfliktowe o różnym podłożu;
- 2) **fazę ostrej przemocy** - następuje wybuch agresji. W tej fazie ofiara najczęściej decyduje się na wezwanie policji, poszukuje pomocy, podejmuje decyzję o opuszczeniu domu, o uruchomieniu sprawy karnej lub rozwodowej.
- 3) **fazę miodowego miesiąca** - faza skruchy sprawcy i okazywania miłości. Sprawca próbuje załagodzić sytuację, przeprosza, obiecuje poprawę, staje się uczynny i miły. Ofiara zaczyna wierzyć, że sprawca przemocy zmienił się, jednak po pewnym czasie pomiędzy nią a sprawcą znowu pojawia się napięcie.

Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, za każdym razem zarówno zachowanie sprawcy, jak i skutki są bardziej dotkliwe. Z czasem trzecia faza jest coraz krótsza, staje się tygodniową lub kilkudniową przerwą w stosowaniu przemocy.

2.4. Mechanizmy przemocy w rodzinie i jej skutki

Charakteryzując ofiary przemocy zauważa się, że ich zachowanie często bywa niezrozumiałe, irytujące, a wręcz zniechęcające do pomocy. Ofiary bardzo często wycofują złożoną skargę, nie chcą ukarania sprawcy, sprawiają wrażenie, że same nie wiedzą czego chcą. Istotnymi powodami, dla których osoby krzywdzone nie są świadome stosowanych

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

wobec nich aktów przemocy i nie podejmują działań zmieniających ich sytuację, są tzw. mechanizmy przemocy. Należą do nich:

- **Zjawisko „prania mózgu”** – polega na systematycznym, świadomym i celowym oddziaływaniu na człowieka w celu zmiany jego przekonań, postaw, uczuć, potrzeb. W konsekwencji osoby doznające przemocy mają zniekształcony obraz własnej osoby, tracą poczucie własnej wartości, poczucia kontroli nad swoim życiem oraz podporządkowują się sprawcy. Metody stosowane w „Praniu mózgu” to: izolacja, poniżanie i degradacja, monopolizacja uwagi, doprowadzenie do wyczerpania, wywoływanie lęku i depresji, naprzemiennosc kary i nagrody.
- **Syndrom wyuczonej bezradności** - ofiara staje się bezbronna i bezradna, poddaje się, traci wolę nie tylko „walki”, ale i wolę życia. Wyuczona bezradność wynika z przekonania o bezskuteczności jakichkolwiek działań.
- **Zespół stresu pourazowego PTSD (ang. posttraumatic stress disorder)** - zaburzenia lękowe PTSD występują u osób narażonych na utratę zdrowia i życia, które przeżyły katastrofę, jak również były ofiarami napadów, gwałtów i innych traumatycznych wydarzeń. Objawami PTSD są m. in. zaburzenia snu, drażliwość, wybuchy gniewu, złości, czujność, natręcyjne wspomnienia, koszmary senne.
- **Proces wiktylizacji** – to inaczej przyjęcie tożsamości sprawcy. W wyniku doznawania przemocy, podejmowania nieskutecznych prób obrony siebie, a także w wyniku wtórnego zranienia spowodowanego nieprawidłowymi reakcjami otoczenia, osoba krzywdzona nabiera przekonania, że naprawdę zasługuje na takie zachowanie.
- **Syndrom sztokholmski** - traumatyczna więź łącząca ofiarę ze sprawcą, patologiczna wdzięczność za to, co sprawca mógł zrobić, a czego nie zrobił. Ofiary przemocy w rodzinie są wdzięczne sprawcom za drobne przywileje, które jeszcze mają, za "miodowe miesiące", za chwile spokoju i namiastkę uczucia, a czasem nawet za to, że żyją.
- **Mechanizm "psychologicznej pułapki"** - ofiara nie jest w stanie zrezygnować ze związku i z tego, w co tak dużo zainwestowała czasu, energii. Trwa ona w związku, który przynosi jej cierpienie, w którym jest upokarzana i nie respektuje się jej praw. Ciągłe żyje nadzieją, że jeśli bardziej się postara, to będzie lepiej².

Mechanizmy przemocy obrazują, że sytuacja ofiar przemocy w rodzinie nie jest taka jak się pozornie wydaje. To nie wola czy skłonności masochistyczne powodują, że osoby

² I. Pospiszyl., *Razem przeciw przemocy*, Żak, Warszawa 1999, s. 146-147.

doznające przemocy w rodzinie trwają w toksycznym dla nich związku, mimo ogromu doznawanych szkód. Mechanizmy przemocy oplatają ofiarę jak pajęczyna, z której trudno bez wsparcia z zewnątrz się wydostać.

Osoby uwięzione w przemoc, tj. ofiary przemocy oraz jej sprawcy, ponoszą skutki o charakterze indywidualnym. Ofiary przemocy domowej doznają urazów fizycznych, trwałego kalectwa, a niejednokrotnie ponoszą śmierć w wyniku aktu przemocy. U osób krzywdzonych często występują zaburzenia emocjonalne, takie jak depresja, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu lub śmiechu, nieuzasadnione reakcje lękowe, poczucie zagrożenia.

Niezwykłe tragiczna w skutkach jest przemoc wobec dzieci. Dziecko żyjące w stanie ciągłego zagrożenia pozbawione jest poczucia bezpieczeństwa, miłości i zaufania niezbędnych do prawidłowego rozwoju.

Psychologiczna presja i ciągłe napięcie może stać się przyczyną wielu chorób psychosomatycznych, takich jak bóle głowy, bóle żołądka a także problemów z jedzeniem, trudności w nauce, moczenia nocnego. Krzywdzone dzieci czują się opuszczone, winne, mniej wartościowe, bezsilne, nieakceptowane, odrzucone. Następuje u nich zaburzenie postrzegania i rozumienia świata. Istotnym problemem jest także przemoc wobec osób starszych, która najczęściej przybiera formę zaniedbania. Osoby starsze doświadczają również przemocy fizycznej, emocjonalnej, seksualnej a także wykorzystywane są finansowo.

2.5. Mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie

Mity i stereotypy to kulturowo uwarunkowane, silne i często ponadczasowe przekonania gromadzące wiedzę i sposób rozumienia różnych wydarzeń danej społeczności. Opisują „pożądane” relacje w naszej rodzinie, pomiędzy żoną i mężem, rodzicami i dziećmi. Często wyznaczają role kobiecie, mężczyźnie, dzieciom. Wiele z nich, paradoksalnie, sprzyja przemocy, usprawiedliwia ją i postuluje powstrzymanie się od reakcji osób z zewnątrz.

Do najczęściej spotykanych mitów i stereotypów na temat przemocy w rodzinie³ należą stwierdzenia:

³ M. Dębski, *Stereotypowe postrzeganie przemocy w rodzinie*, [w:] M. Dębski (red.) *Przemoc w rodzinie. Między teorią, a praktyką*, Wyd. Stowarzyszenie na Rzecz Bezdomnych Dom Modlitwy AGAPE, Nowy Staw 2008, s. 118 – 120.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

➤ *„W sprawy rodzinne nie należy się wtrącać”*

To przekonanie nakazuje lub sugeruje trzymanie spraw rodzinnych w tajemnicy przed innymi osobami. Zamyka dom przed ingerencją z zewnątrz. To jeden z najpowszechniejszych hamulców powstrzymujących osoby doznające przemocy od szukania pomocy wśród sąsiadów, krewnych, policji, specjalistów, itp.

➤ *„Przemoc dotyczy tylko rodzin z marginesu społecznego”*

Doświadczanie przemocy nie jest zależne od statusu społecznego, wykształcenia, majątku, zdarza się także w tzw. „dobrych domach”.

➤ *„Oznaką przemocy są widoczne ślady na ciele ofiar”*

Przemoc fizyczna pozostawiająca ślady na ciele ofiary jest tylko jedną z form przemocy. Z badań wynika, że najczęściej występującą formą przemocy jest przemoc psychiczna.

➤ *„Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol”*

Alkohol jest jednym z czynników „wyzwalających” przemoc. Sprawcy przemocy w rodzinie nie zawsze są pod wpływem alkoholu.

➤ *„Ofiara przemocy wyraża na nią zgodę, gdyby było inaczej odeszłaby od sprawcy”*

Często ofiara przemocy jest tak osaczona i zastraszona przez sprawcę, iż nie widzi możliwości zmiany sytuacji, w jakiej się znalazła. Niejednokrotnie problemem jest brak samodzielności finansowej i schronienia.

➤ *„Gwałt w małżeństwie nie istnieje”*

Przemoc seksualna ma miejsce także w małżeństwie.

➤ *„Dla dobra dzieci powinno się znosić wszystko ze strony współmałżonka”*

Nic nie usprawiedliwia i nie uzasadnia znoszenia przemocy ze strony partnera. Dzieci, które są „tylko” świadkami przemocy w rodzinie, są jednocześnie jej ofiarami.

➤ *„Przemoc w rodzinie to nic takiego”*

Z obserwacji i badań wynika, że to, co się dzieje w rodzinie ma istotny, a często decydujący i determinujący wpływ na życie jednostki. Jeśli w domu występują wzorce przemocowe, to wychowane w nim dzieci uczą się przemocy.

III. Przemoc w rodzinie w świetle obowiązujących przepisów

3.1. Dokumenty międzynarodowe

3.1.1. Dokumenty ONZ

➤ Karta Narodów Zjednoczonych z 1945 roku⁴

W preambule Karty sygnatariusze dają wyraz dążeniu do przywrócenia wiary w podstawowe prawa człowieka, godność i wartości jednostki, równość praw mężczyzn i kobiet. W art. 55 ONZ popiera poszanowanie i przestrzeganie praw człowieka i podstawowych wolności wszystkich ludzi bez względu na rasę, płeć, język lub wyznanie.

➤ Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 roku⁵

Deklaracja podkreśla, że wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw (art. 1). Każdy człowiek posiada wszystkie prawa i wolności bez względu na jakiegokolwiek różnicę rasy, koloru, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego stanu (art. 2). Ponadto każdy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swej osoby, a co równie ważne, nikogo nie wolno torturować ani karać lub traktować w sposób okrutny, niehumanitarny lub poniżający (art. 3 i 5).

➤ Konwencja w sprawie eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 1979 roku⁶

Dokument określany jest jako „Międzynarodowa karta praw kobiet”. Zakazuje jakiegokolwiek różnicowania, wykluczania lub ograniczania ze względu na płeć, które umniejszają lub unieważniają prawa człowieka i podstawowe wolności kobiet. Jednym z ważniejszych założeń Konwencji jest stwierdzenie, iż obowiązki państwa w zakresie likwidacji dyskryminacji kobiet dotyczą nie tylko sfery publicznej, lecz również prywatnej, w tym pełnej zdolności prawnej oraz równości w małżeństwie i rodzinie (art. 2 i 16).

⁴ Karta została podpisana podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych w San Francisco w dniu 26 czerwca 1945 r. Zgodnie z postanowieniami art. 110 ust. 3 Karty weszła ona w życie w dniu 24 października 1945 r. Trzykrotnie dokonywano zmian w postanowieniach Karty: - w dniu 17 grudnia 1963 r. w odniesieniu do art. 23, 27 i 61 (poprawki weszły w życie w dniu 31 sierpnia 1965 r.); - w dniu 20 grudnia 1965 r. w odniesieniu do art. 109 (poprawka weszła w życie w dniu 12 czerwca 1968 r.); - w dniu 20 grudnia 1971 r. w odniesieniu do art. 61 (poprawka weszła w życie w dniu 24 września 1973 r.). Polska ratyfikowała Kartę w dniu 16 października 1945 r., a dokument ratyfikacyjny został złożony Rządowi Stanów Zjednoczonych Ameryki w dniu 24 października 1945 r. i w tym dniu Karta weszła w życie w stosunku do Polski. Poniższy tekst został zawarty w Dz.U. 1947, nr 23, poz. 90; kolejne poprawki: Dz.U. 1966, nr 7, poz. 41; Dz.U. 1974, nr 3, poz. 20.

⁵ Zbiór praw człowieka i zasad ich stosowania uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne ONZ rezolucją 217/III A w dniu 10 grudnia 1948 roku w Paryżu.

⁶ Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (ang. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW) – międzynarodowa konwencja uchwalona rezolucją nr 34/180 Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 18 grudnia 1979 roku, która weszła w życie 3 września 1981 roku. Nazywana jest również międzynarodową kartą praw kobiet

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

➤ **Deklaracja Wiedeńska i Program Działań z 1993 roku⁷**

Dokument mówi o wciąż obecnej przemocy ze względu na płeć. Podkreśla, iż prawa człowieka dotyczące kobiet i dziewczynek są niezbywalną, integralną i niepodzielną częścią powszechnych praw człowieka. Przemoc ze względu na płeć i wszelkie formy molestowania i wykorzystywania seksualnego stoją w sprzeczności z godnością i wartością człowieka i muszą zostać wyeliminowane.

➤ **Deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet z 1993 roku⁸**

Dokument ten stwierdza, że przemoc wobec kobiet stanowi pogwałcenie praw i fundamentalnych wolności kobiet. Każde państwo ma obligatoryjnie potępiać przemoc wobec kobiet i nie może powoływać się na żaden obyczaj, tradycję lub względy religijne, aby unikać wypełniania swoich obowiązków w zakresie jej wyeliminowania (art. 4).

➤ **Deklaracja Pekińska i Platforma Działania z 1995 roku⁹**

Sygnatariusze Deklaracji zobowiązują się do respektowania równości praw i wrodzonej ludzkiej godności kobiet i mężczyzn, prawa do rozwoju, likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet oraz eliminacji przemocy wobec kobiet. Dokument zobowiązuje do zapewnienia kobietom i dziewczętom pełnego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności. Platforma Działania to dokument końcowy Konferencji Pekińskiej. Wskazuje na dwanaście obszarów, które mają kluczowe znaczenie dla walki z dyskryminacją kobiet oraz określa działania, które w ciągu najbliższych lat mają podjąć w tym celu rządy, instytucje międzynarodowe, organizacje pozarządowe i sektor prywatny.

➤ **Dokumenty Rady Europy**

Rada Europy jest jedną z najważniejszych organizacji tworzących standardy prawno - międzynarodowe w Europie. Wiele z jej konwencji stanowi część prawa unijnego, wiele konwencji jest otwartych także dla państw spoza RE oraz dla Unii Europejskiej.

Akty prawne Rady Europy dotyczą problemu przemocy w rodzinie to¹⁰:

- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rec.(2002)5 w sprawie ochrony kobiet przed przemocą z dnia 30 kwietnia 2002 roku
- Rekomendacja Rady Europy 1450 (2000) dotycząca przemocy wobec kobiet w Europie

⁷ Deklaracje Wiedeńska i Program Działania Światowej Konferencji Praw Człowieka, ONZ Wiedeń 1993r.

⁸ Deklaracja o Eliminacji Przemocy Wobec Kobiet – deklaracja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 20 grudnia 1993 roku. Zgromadzenie Ogólne ONZ z dniem 17 grudnia 1999 roku uczyniło 25 listopada Międzynarodowym Dniem Eliminacji Przemocy Wobec Kobiet (rezolucja 54/134).

⁹ Czwarta Światowa Konferencja w sprawie Kobiet - Pekin (1995) W Deklaracji Pekińskiej, sporządzonej na zakończenie konferencji w Pekinie, państwa potwierdziły swoje zobowiązania dotyczące realizacji celów równości, rozwoju i pokoju.

¹⁰ E. Jarosz, *Międzynarodowe...*, s.79 – 83.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

- Rekomendacja Komitetu Ministrów R (90) 2 w sprawie reakcji społecznych na przemoc w rodzinie z dnia 15 stycznia 1990 roku
- Rekomendacja Komitetu Ministrów R (85) 4 w sprawie przemocy w rodzinie z dnia 26 marca 1985 roku
- Europejska Konwencja o wykonywaniu prawa dzieci z dnia 25 stycznia 1996 roku
- Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

3.1.2. Dokumenty Unii Europejskiej

- **Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 roku¹¹**

Dokument zapewnia o nienaruszalności, ochronie i poszanowaniu godności osobistej (art.1), o poszanowaniu ludzkiej integralności fizycznej i psychicznej (art.3). Potwierdza zakaz stosowania tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania (art.4), zakaz handlu ludźmi (art. 5), prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 6), a także zakaz dyskryminacji, w tym ze względu na płeć (art. 21)

- **Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet - 2004/2220 (INI)¹²**

Parlament Europejski mając na uwadze złożoność problemu stosowania przemocy wobec kobiet oraz dotychczasowe działania mające na celu poprawę istniejącej sytuacji, zalecił Komisji Europejskiej oraz państwom członkowskim:

- uznanie przemocy wobec kobiet za naruszenie praw człowieka odzwierciedlające nierówny podział władzy pomiędzy płciami,
- przyjęcie strategii „zero tolerancji” względem wszystkich form przemocy wobec kobiet,
- przyjęcie ram współpracy między organizacjami rządowymi i pozarządowymi z myślą o opracowaniu strategii i praktyk zwalczania przemocy domowej, podkreślenie we wszystkich pracach odnoszących się do przemocy mężczyzn wobec kobiet tego, jaki wpływ przemoc wywiera na dzieci,
- stworzenie jednego systemu rejestrowania przypadków napaści na tle seksualnym przez wszystkie właściwe organy państw członkowskich w celu zagwarantowania wspólnego rejestrowania danych i szerszego zakresu ich wykorzystywania.

¹¹ Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (DZ.U.C 83/389 z 30.03.2010r.).

¹² Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet - 2004/2220 (INI)

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022

Rezolucja wzywa również państwa członkowskie do stworzenia programów partnerskich pomiędzy organami egzekwującymi prawo, organizacjami pozarządowymi, ośrodkami udzielającymi schronienia ofiarom oraz do zintensyfikowania ich współpracy w celu zagwarantowania efektywnego wdrażania przepisów prawnych mających na celu zwalczanie przemocy mężczyzn wobec kobiet oraz do uwrażliwienia urzędników wszystkich szczebli na te kwestie. Ponadto zaleca się podjęcie odpowiednich działań zapewniających ofiarom przemocy lepszą ochronę i wsparcie oraz opracowywania programów informacyjnych, podnoszących świadomość społeczną w zakresie przemocy domowej.

➤ Program Daphne¹³

Unia Europejska zobowiązana międzynarodowymi aktami prawnymi dotyczącymi przeciwdziałania przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet podjęła w 1997 roku 3 – letnią inicjatywę Daphne. Jej celem było zapobieganie i zwalczanie wykorzystywania seksualnego, przemocy w rodzinie, przemocy w szkole oraz zapewnienie wsparcia jej ofiarom. W dokumentach programowych uwypuklono fakt, iż przemoc psychiczna, fizyczna, seksualna, groźby, używanie przymusu stosowane wobec dzieci oraz kobiet są jednoznaczne z naruszeniem ich praw do życia, wolności, nietykalności fizycznej oraz godności i bezpieczeństwa. Od 2007 roku realizowany jest program Daphne III w ramach walki z przemocą oraz profilaktyki i informacji antynarkotykowej. Do najważniejszych celów Programu „Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrona ofiar i grup ryzyka – Daphne III” należą m.in.: walka z wszelkimi formami przemocy (fizycznej, seksualnej i psychicznej) wobec dzieci, młodzieży i kobiet (w tym m.in.: zapobieganie i zwalczanie wykorzystywania seksualnego, przemocy w rodzinie, przemocy w szkole) oraz zapewnienie wsparcia ofiarom przemocy i grupom ryzyka.

¹³ Historia Daphne 1997–2003 Europa przeciw przemocy wobec dzieci i kobiet Program. DAPHNE III program szczegółowy na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz na rzecz ochrony ofiar i grup ryzyka na lata 2007–2013, Komisja Europejska Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa.

3.2. Prawo polskie wobec problemu przemocy w rodzinie

➤ **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 1997 r. Nr 78, poz. 483)¹⁴**

Ochronę osób, w tym dzieci, przed przemocą domową gwarantuje Konstytucja RP. Art. 40 mówi, że „nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych”. Kolejny - „każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym” (art. 47). „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych” (art. 71, pkt 1). „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka” (art. 72).

➤ **Kodeks Karny (Dz. U. 1997 r. Nr 88, poz. 553)¹⁵**

Art. 207 kk uznaje przemoc w rodzinie za przestępstwo – „za znęcanie się psychiczne czy fizyczne nad osobą najbliższą lub pozostającą w zależności od sprawcy przewidywana jest kara”. Znęcanie się musi mieć charakter wielokrotny, powtarzalny, wyjątkowo może to być również działanie jednorazowe, lecz intensywne i rozciągnięte w czasie. Jeśli zachowanie jednorazowe nie posiada powyższych cech traktowane jest jako inne przestępstwo – naruszenie nietykalności, uszczerbek na zdrowiu, groźba karalna. Zaniechanie określonego działania przez sprawcę także może rodzić dla niego odpowiedzialność karną. Do zaistnienia przestępstwa znęcania wystarczy, że sprawca dopuszcza się tylko jednego z rodzajów przemocy (tzn. psychicznej lub fizycznej). Również wymuszanie współżycia seksualnego, w tym także gwałt w małżeństwie jest przestępstwem – sprawca może wtedy również odpowiadać z art. 197 k.k.

Inne przepisy prawne wykorzystywane w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie:

- zmuszanie do określonych zachowań (art. 191 k.k.),
- uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego (art. 209 k.k.),

¹⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 1997 r. Nr 78, poz. 483).

¹⁵ Kodeks Karny (Dz. U. 1997 r. Nr 88, poz. 553).

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

- kradzież i kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej (art. 278 i 279 k.k.),
- naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.),
- porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej (art. 210 k.k.),
- uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego wbrew woli osoby powołanej do opieki (art. 211 k.k.),
- pozostawianie osoby, względem której jest się zobowiązanym do opieki, w sytuacjach zagrażających jej życiu lub zdrowiu (art. 160 k.k.),
- dopuszczenie się czynu lubieżnego wobec osoby poniżej 15 roku życia (art. 200 k.k.),
- groźby popełnienia przestępstwa na szkodę najbliższych (art. 190 k.k.),
- nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności (art. 199 k.k.),
- obcowanie płciowe w stosunku do wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry (art. 201 k.k.),
- rozpijanie małoletniego (art. 208 k.k.),
- niszczenie mienia (art. 288 k.k.),
- zniewaga (art. 216 k.k.),
- uszkodzenie ciała (art. 156 i 157 k.k.).

➤ **Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (Dz. U. 2015r., poz. 2082)¹⁶**

Realizacji uprawnień osób pokrzywdzonych służą również przepisy Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego (ustawa z dnia 25 lutego 1964 r., Dz. U. z 2015r., poz. 2082). Omówione są tam następujące kwestie:

- warunki zniesienia współwłasności majątkowej (art. 52),
- sądowe ustalenie ojcostwa (art. 84),
- obowiązek rodziców do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka (art. 141),
- warunki orzekania separacji i rozwodu (art. 56, 61),
- orzekanie o winie w rozkładzie pożycia małżeńskiego (art. 57),
- rozstrzygnięcie o władzy rodzicielskiej (art. 58 § 1),
- sposób korzystania ze wspólnego mieszkania w przypadku rozwodu (art. 58),
- warunki żądania od rozwiedzionego małżonka środków na utrzymanie (art. 60).

¹⁶ Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (Dz. U. 2015r., poz. 2082).

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022

- **Ustawa z dnia 29 lipca z 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r., poz. 1390)¹⁷**

Ustawa m.in. wskazuje rozwiązania, które mają zapewnić lepszą ochronę prawną ofiarom przemocy domowej. Zgromadzone w jednej ustawie przepisy znajdujące się dotychczas w różnych aktach prawnych mają usprawnić system pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Ustawa zobowiązuje również gminy i powiaty m.in. do tworzenia własnych programów przeciwdziałania przemocy domowej, prowadzenia poradnictwa, interwencji kryzysowej, prowadzenia ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy oraz, co również istotne, do przygotowania i prowadzenia programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy.

Dokumenty programowe:

- **Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020¹⁸**

Zadaniem Programu jest wprowadzenie w życie szerokiego spektrum działań mających na celu zarówno zwrócenie uwagi opinii publicznej na zjawisko przemocy w rodzinie, jak i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie profesjonalizmu służb społecznych w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy domowej, a także w podejmowaniu odpowiednich działań wobec sprawców. Program powstał we współpracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwem Sprawiedliwości, Ministerstwem Zdrowia i Ministerstwem Edukacji Narodowej. Wyznaczono działania, które należy podjąć w zakresie profilaktyki i informowania opinii publicznej, interwencji w przypadku już zaistniałej przemocy, pomocy terapeutycznej ofiarom przemocy oraz oddziaływań na sprawców przemocy. Każde z tych działań zostało przypisane konkretnym organizacjom i instytucjom odpowiedzialnym za jego realizację.

- **Krajowy Program na Rzecz Ofiar Przestępstw na lata 2009 – 2013¹⁹**

Krajowy Program na Rzecz Ofiar Przestępstw przygotowywany jest od 2006 r. przez interdyscyplinarny zespół, którego koordynatorem jest Ministerstwo Sprawiedliwości. Dotychczas zostały opracowane następujące obszary: zasady działań wobec dziecka uczestniczącego w postępowaniu karnym, postępowanie w przypadku przestępstw przemocy domowej oraz zasady postępowania z osobą zgwałconą. Obecnie trwa pilotaż założeń

¹⁷ Ustawa z dnia 29 lipca z 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r., poz. 1390).

¹⁸ Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2014r., poz.445).

¹⁹ Krajowy Program na Rzecz Ofiar Przestępstw na lata 2009 – 2013 opracowanego przez Międzyresortowy Zespół do Spraw Opracowania Krajowego Programu na Rzecz Ofiar Przestępstw.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

programowych. Partnerami w realizacji programu pilotażowego są instytucje rządowe, samorządowe oraz organizacje pozarządowe działające w obszarze wdrażania programu.

➤ **Rządowy program ograniczenia przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”²⁰**

Program powstał w 2006 roku. Głównym koordynatorem działań realizowanych w ramach programu jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Program łączy działania Policji, administracji rządowej i samorządowej oraz partnerów społecznych, zainteresowanych poprawą bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jednym z podstawowych założeń programu jest przekonanie obywateli do nawiązania trwałego, stałego, naturalnego partnerstwa z Policją oraz innymi instytucjami ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Program „Razem bezpieczniej” w ramach obszaru „przemoc w rodzinie” przewiduje m.in. takie działania jak:

- edukację ofiar przemocy w rodzinie w zakresie dostępnych procedur prawnych;
- zwiększenie skuteczności procedury „Niebieskich Kart”;
- zacieśnienie współpracy instytucji i organizacji społecznych świadczących pomoc prawną, psychologiczną i socjalną dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- organizację szkoleń tematycznych dla osób pracujących na rzecz ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie;
- utworzenie spójnego systemu procedur wymiany informacji pomiędzy wszystkimi podmiotami zajmującymi się przemocą w rodzinie;
- zlecanie organizacjom pozarządowym zadań w zakresie szkoleń, poradnictwa i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

²⁰ Rządowy program ograniczenia przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”. Podstawy prawne: uchwała Nr 218/2006 Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” oraz uchwały zmieniające: Nr 219/2009 z dnia 7 grudnia 2009 roku i Nr 109/2012 z dnia 29 czerwca 2012 roku.

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022**

**IV. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie wśród społeczności lokalnej w rodzinie
w powiecie jasielskim i Gminie Brzyska**

4.1. Zjawisko przemocy w powiecie jasielskim

Analizę zagrożeń w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu jasielskiego obrazują przedstawione poniżej dane statystyczne Komendy Powiatowej Policji w Jaśle, Prokuratury Rejonowej w Jaśle oraz Zespołów Interdyscyplinarnych za lata 2013, 2014 i 2015.

Dane statystyczne Komendy Powiatowej Policji w Jaśle za lata 2013, 2014 i 2015 dotyczące podjętych działań w powiecie jasielskim w zakresie procedury „Niebieskie Karty” zostały przedstawione w tabeli Nr 1 i Nr 2.

Tabela Nr 1 Dane statystyczne Komendy Powiatowej Policji w Jaśle dotyczące podjętych działań w powiecie jasielskim w zakresie procedury „Niebieskie Karty”

Lp.	Działania podejmowane przez Policję w powiecie jasielskim w zakresie procedury „Niebieskie Karty”		Liczba		
			Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
1.	Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta –A”		ogółem 318	ogółem 305	ogółem 311
	w tym:	a) Liczba formularzy wszczynających procedurę	228	207	205
		b) Liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	90	98	106
2.	Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” według miejsca zamieszkania osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą		ogółem 318	ogółem 305	ogółem 311
	w tym:	a) miasto	109	119	95
		b) wieś	209	186	216
3.	Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą		ogółem 633	ogółem 540	ogółem 556
	a) kobiet		285	255	271
	w tym:	- do 65 roku życia	256	229	245
		- od 66 roku życia	29	26	26
	b) mężczyzn		54	42	50
	w tym:	- do 65 roku życia	41	31	37
		- od 66 roku życia	13	11	13
	c) małoletnich		294	243	235
	w tym:	- dziewcząt	36	125	112

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022**

			- chłopców	41	118	123	
4.	Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie			ogółem 318	ogółem 305	Ogółem 311	
	w tym:	a) kobiet		7	18	14	
		b) mężczyzn		311	287	295	
		c) nieletnich		0	0	2	
5.	Liczba zatrzymanych osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie			ogółem 4	ogółem 9	Ogółem 11	
	w tym:	a) kobiet		0	1	1	
		b) mężczyzn		4	8	10	
		c) nieletnich		0	0	0	
6.	Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będąc pod wpływem alkoholu			ogółem 215	ogółem 214	ogółem 226	
	w tym:	a) kobiet		1	9	8	
		b) mężczyzn		214	205	217	
		c) nieletnich		0	0	1	
		w tym:	• doprowadzonych do izb wytrzeźwień lub innych tego typu placówek		0	0	0
			• doprowadzonych do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia		ogółem 178	ogółem 172	ogółem 210
			w tym:	- kobiet	1	3	8
				- mężczyzn	177	169	201
- nieletnich	0			0	1		
7.	Liczba dzieci umieszczonych u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo - wychowawczej			ogółem 0	ogółem 18	ogółem 9	

Źródło: Dane statystyczne KPP w Jaśle

Poniższa tabela Nr 2 przedstawia dane Komendy Powiatowej Policji w Jaśle za lata 2013 – 2015 dotyczące liczby występujących przypadków poszczególnych rodzajów przemocy: fizycznej, psychicznej, seksualnej, ekonomicznej oraz przemocy innego rodzaju na terenie powiatu jasielskiego.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Tabela Nr 2 Liczba przypadków poszczególnych rodzajów przemocy

Rodzaje przemocy	Liczba		
	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
1. fizyczna	214	189	212
2. psychiczna	313	300	308
3. seksualna	3	7	4
4. ekonomiczna	0	1	2
5. przemoc innego rodzaju	139	154	159

Źródło: Dane statystyczne KPP w Jaśle

Posterunek Policji w Kołaczycach w 2015 r. przeprowadził 256 interwencji na terenie gminy Brzyska z czego ok. 80 były to interwencje domowe, natomiast ok. 36 interwencji dotyczyło przemocy w rodzinie gdzie sprawcy zazwyczaj byli pod wpływem alkoholu i zostawali zatrzymani do wytrzeźwienia. Założono 36 „Niebieskich Kart” z czego: 28 w miejscowości Błazkowa, 6 w Brzyskach, 1 w Lipnicy Dolnej, 1 w Ujeździe²¹.

4.2. Analiza zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Brzyska

Termin przemoc w rodzinie „jest wykorzystywany dla określenia działań i zaniechań występujących w różnych związkach międzyludzkich. Obejmuje on każdą formę przemocy w sytuacji, gdy ofiarę i sprawcę łączy pewna forma związku osobistego lub, gdy pozostawali oni w takim związku w przeszłości. Przemoc wewnątrzrodzinną należy określić jako: wszelkie formy złego traktowania członków rodziny, zwłaszcza w sytuacji, kiedy nie są oni w stanie skutecznie się bronić, wszelkie działania aktywne jak i pasywne, które godzą w osobistą wolność jednostki i przyczyniają się do jej szkody psychicznej lub fizycznej, niezgodne ze społecznymi normami i standardami wzajemnych relacji w rodzinie”.

Można również wyróżnić cechy przemocy rodzinnej:

- przemoc dotyczy najczęściej relacji o nierównym układzie sił pomiędzy członkami rodziny;
- dochodzi do wykorzystywania władzy i siły fizycznej „silniejszego” wobec „słabszego”;
- występuje przedmiotowy stosunek pomiędzy stronami;
- tłem związku staje się lęk ofiary i manipulowanie nim przez sprawcę przemocy

²¹ Dane informacyjne pozyskane z Posterunku Policji w Kołaczycach za 2015rok.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

w celu sprawowania kontroli, chęci posiadania władzy;

- najczęściej ofiarami przemocy w rodzinie są dzieci, kobiety, osoby trwale lub okresowo niedołężne, znacznie rzadziej mężczyźni.

W tabeli Nr 3 przedstawiono dane statystyczne z interwencji Policji zakończonych wypełnieniem „Niebieskiej Karty” na terenie gminy Brzyska w latach 2011 – 2015.

Tabela Nr 3 Statystyka interwencji Policji zakończonych wypełnieniem Niebieskiej Karty. Liczba doświadczających przemocy i sprawców przemocy na terenie Gminy Brzyska w latach 2011-2015

Wyszczególnienie	2011r.	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
Liczba interwencji domowych	brak danych	51	32	17	41
Liczba interwencji zakończonych wypełnieniem „Niebieskiej Karty”	6	16	15	17	41
Liczba doświadczających przemocy, w tym:	8	16	18	13	26
kobiety	5	13	13	10	21
mężczyźni	2	3	4	3	5
małoletni do ukończenia 18 r.ż.	1	0	1	0	0
Liczba sprawców, w tym:	6	16	18	12	25
kobiety	0	0	1	0	2
mężczyźni	6	16	17	12	23
nieletni	0	0	0	0	0

Źródło: Raporty z realizacji Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie 2011-2015.

Dane dotyczące liczby powołanych grup roboczych w indywidualnych przypadkach oraz wszczętej procedury „Niebieskie Karty” w latach 2011 – 2015 obrazuje tabela Nr 4.

Tabela Nr 4 Liczba powoływanych grup roboczych w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, wszczętych postępowań w ramach procedury „Niebieska Karta” oraz wypełnianych formularzy „Niebieska Karta – A” w latach 2011 – 2015

Wyszczególnienie	od 27.06.2011r.	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
Liczba powołanych grup roboczych w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie	4	6	14	12	16
Liczba wszczętych postępowań w ramach „Niebieskich Kart”	6	16	18	12	16

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022**

Liczba formularzy „Niebieska Karta - A” otrzymanych przez Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego, w tym wypełnionych przez przedstawicieli:	6	19	21	17	41
GOPS	1	3	5	4	35
Policji	5	16	15	13	6
GKRPA	0	0	0	0	0
Oświaty	0	0	1	0	0
Ochrony zdrowia	0	0	0	0	0
Inne	0	0	0	0	0

Źródło: Raporty z realizacji Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie 2011-2015

Trudno ocenić skalę przemocy w rodzinie. Najlepiej obrazują ją statystyki, opracowane na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zebrane w ramach procedury „Niebieskie Karty” w latach 2011-2015.

Tabela Nr 5 Liczba Niebieskich Kart przekazanych do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego

Instytucja zakładająca NK	Liczba Niebieskich Kart przekazanych do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie				
	2011r.	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
Policja	5	16	15	13	35
GOPS	1	3	5	4	6
Oświata	0	0	1	0	0
Służba zdrowia	0	0	0	0	0
GKRPA	0	0	0	0	0
Razem	6	19	21	17	41

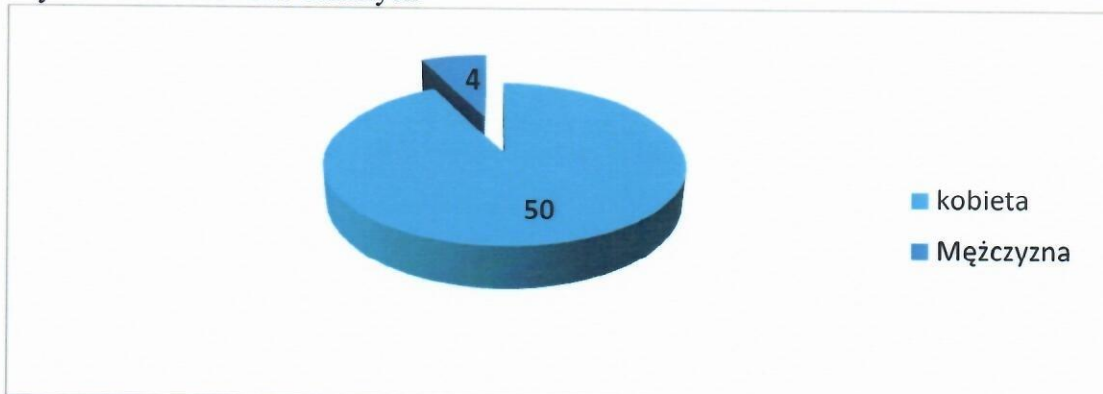
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Brzyskach

W celu przeprowadzenia wnikliwej analizy i diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Brzyska przeprowadzono badania ankietowe wśród społeczności lokalnej. Łącznie uzyskano 162 poprawnie wypełnionych ankiet (108 wśród uczniów klas gimnazjalnych, 54 wśród osób dorosłych). Anonimowość i dobrowolność beneficjentów zapewnia rzeczywisty obraz występowania zjawiska przemocy w rodzinie.

Wyniki badań ankietowych wśród osób dorosłych przedstawione zostały w poniższych wykresach.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Wykres Nr 1 Płeć osób badanych

Źródło: Opracowanie własne

W badaniu wzięło udział 54 osób dorosłych. Przeważającą liczbę stanowiły kobiety w liczbie 50 osób, 4 osoby – mężczyźni.

Kolejno respondenci zostali zapytani czy kiedykolwiek doświadczyli przemocy ze strony najbliższych. Szczegółowe dane zawiera wykres nr 2.

Wykres Nr 2 Doświadczenie przemocy ze strony najbliższych

Źródło: Opracowanie własne

Z danych zawartych na wykresie Nr 2 wynika, że z pośród 54 badanych osób, 19 z nich doznało przemocy ze strony najbliższych, natomiast pozostali nie byli ofiarami przemocy.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Wykres Nr 3 przedstawia formy przemocy fizycznej jakiej doznawały ofiary. Z danych wynika, że najczęstszą formą przemocy stosowaną przez sprawców jest popychanie, na które wskazało 14 osób oraz spoliczkowanie – 8 osób i uderzanie – 6 osób. Najrzadziej natomiast ofiary wskazały, iż doznawały wykręcania rąk – 3 i kopania – 2 osoby.

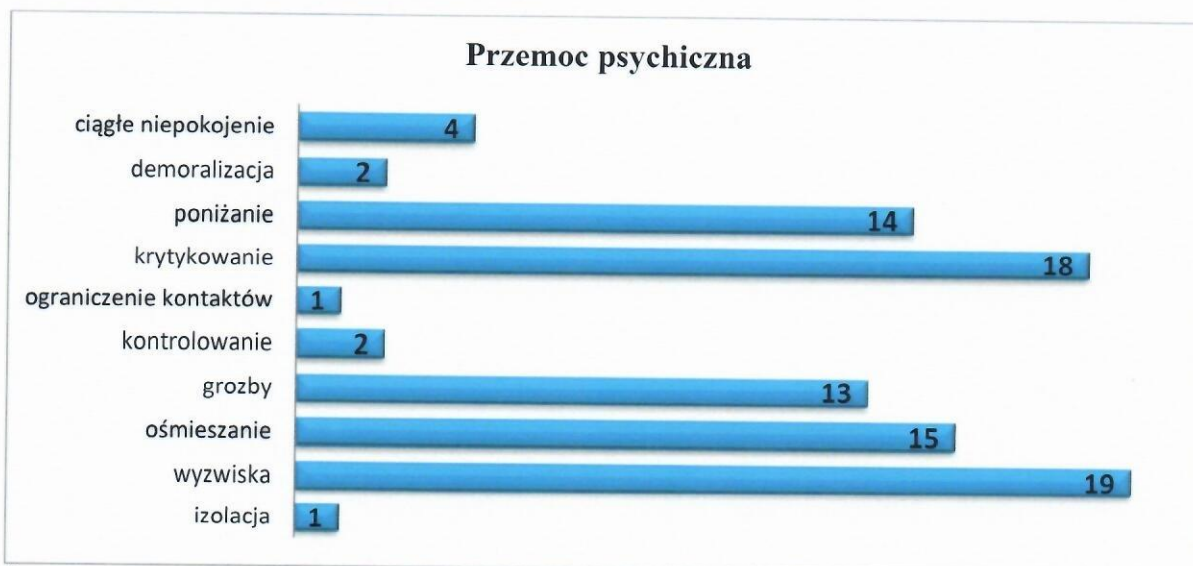
Wykres Nr 3 Przemoc fizyczna

Źródło: Opracowanie własne

Wykres Nr 4 przedstawia informacje o najczęstszych formach doznawanej przemocy psychicznej przez ofiary, która bywa najbardziej niszczącą i pozostawiającą trwałe negatywne skutki w psychice człowieka.

Wykres 4 Przemoc psychiczna

Źródło: Opracowanie własne

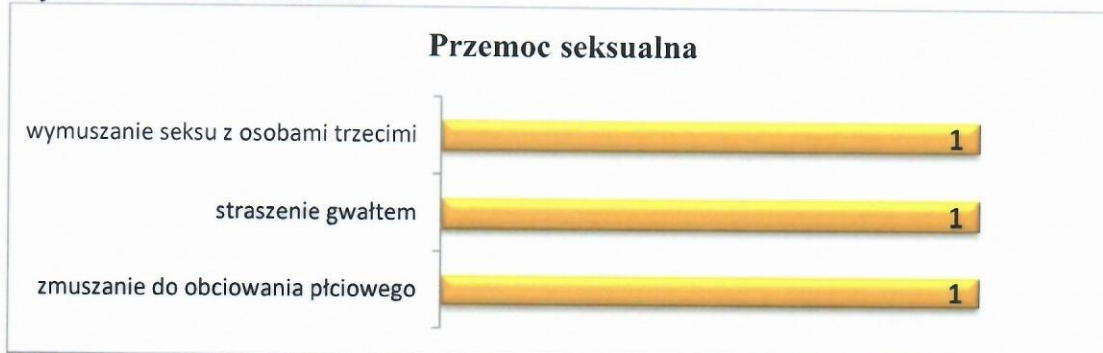
Z danych zawartych na wykresie Nr 4 wynika, że najczęstszą formą przemocy psychicznej jaką doznawali beneficjenci są wyzwiska i krytyka skierowana w ich stronę. Następnie wskazywali na ośmieszanie, poniżanie oraz stosowanie w ich kierunku gróźb. Najrzadziej uplasowały się odpowiedzi wskazujące na ciągłe niepokojenie, demoralizację,

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

ograniczanie kontaktów, kontrolowanie i izolację, na które wskazało od 1 do 4 badanych osób.

Dane zawarte na wykresie Nr 5 odpowiadają na pytanie czy w rodzinach dochodzi do przemocy seksualnej? Jedna osoba z pośród badanych zaznaczyła, iż była zmuszana do seksu z osobami trzecimi, była straszona gwałtem i zmuszana do obcowania płciowego.

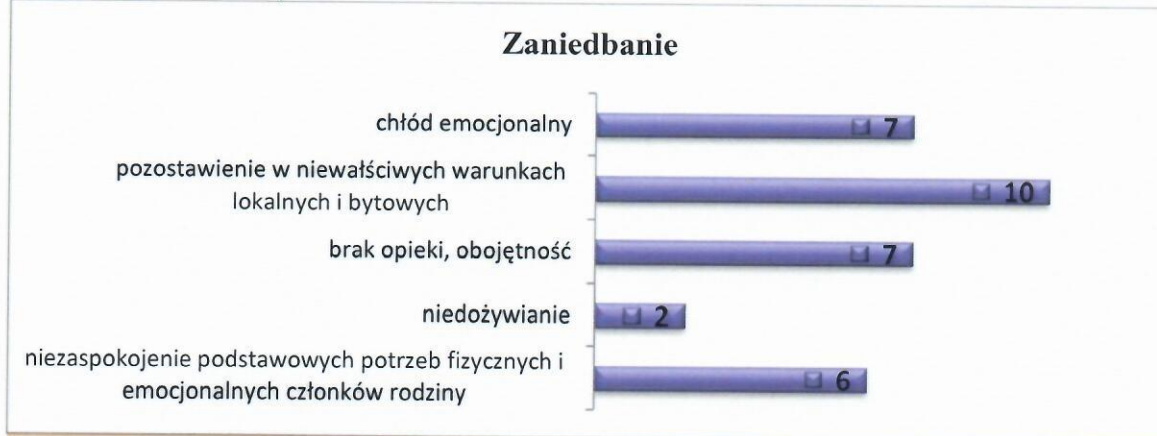
Wykres 5 Przemoc seksualna

Źródło: Opracowanie własne

Poniższy wykres Nr 6 prezentuje odpowiedzi beneficjentów dotyczące doświadczania przez nich zaniedbywania ze strony najbliższych.

Wykres Nr 6 Zaniedbywanie

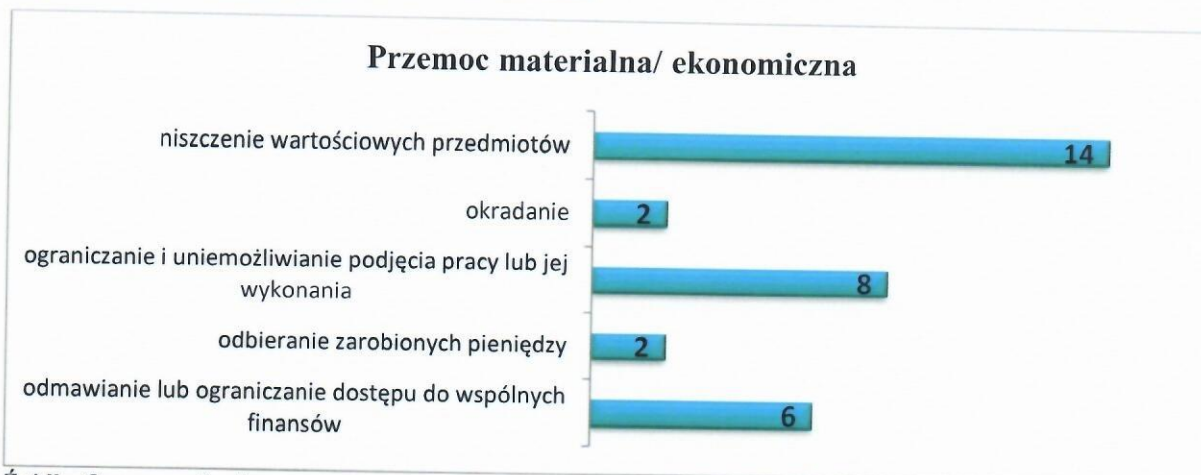
Źródło: Opracowanie własne

Mieszkańcy Gminy Brzyska wskazali, że najczęstszą formą zaniedbania jakiej doznają w rodzinach jest pozostawienie w niewłaściwych warunkach lokalnych i bytowych oraz chłód emocjonalny doznawany od najbliższych i brak z ich strony opieki oraz obojętność. Sześć osób z pośród badanych wskazało na niezaspokojenie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych członków rodziny, a 2 osoby na niedożywianie.

Ostatnią formą przemocy doznawaną przez mieszkańców gminy jest przemoc materialna/ekonomiczna. Szczegółowe dane zawarte zostały na wykresie Nr 7.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Wykres Nr 7 Przemoc materialna/ekonomiczna

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższych danych wynika, że sprawcy przemocy najczęściej niszczą wartościowe przedmioty oraz ograniczają i uniemożliwiają współmałżonkom podjęcie pracy lub jej wykonywanie. Ponadto odmawiają lub ograniczają dostęp do wspólnych finansów, a dwie z pośród ofiar okradają i odbierają im zarobione pieniądze.

Kolejno badane osoby zostały zapytane czy w przypadku stosowania przemocy fizycznej miały uszkodzenia ciała? Szczegółowe dane przedstawia wykres nr 8.

Wykres Nr 8 Uszkodzenia ciała w wyniku doznawania przemocy fizycznej

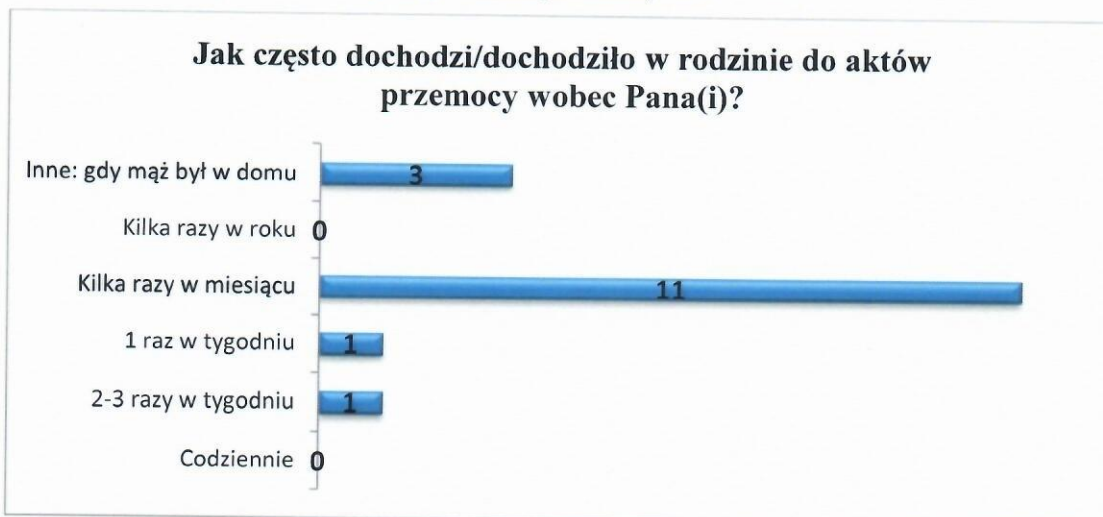
Źródło: Opracowanie własne

Z danych zawartych na wykresie Nr 8 wynika, że 13 z pośród 19 ofiar przemocy fizycznej doznało w wyniku jej stosowania zasinień i zadrapań. Ponadto 11 beneficjentów wskazało, że średnio kilka razy w miesiącu dochodziło wobec nich do aktów przemocy, a 3

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

kiedy mąż był w domu. Po jednej osobie zaznaczyło, że do przemocy dochodziło 1 raz w tygodniu i 2-3 razy w tygodniu. Dane przedstawia wykres Nr 9.

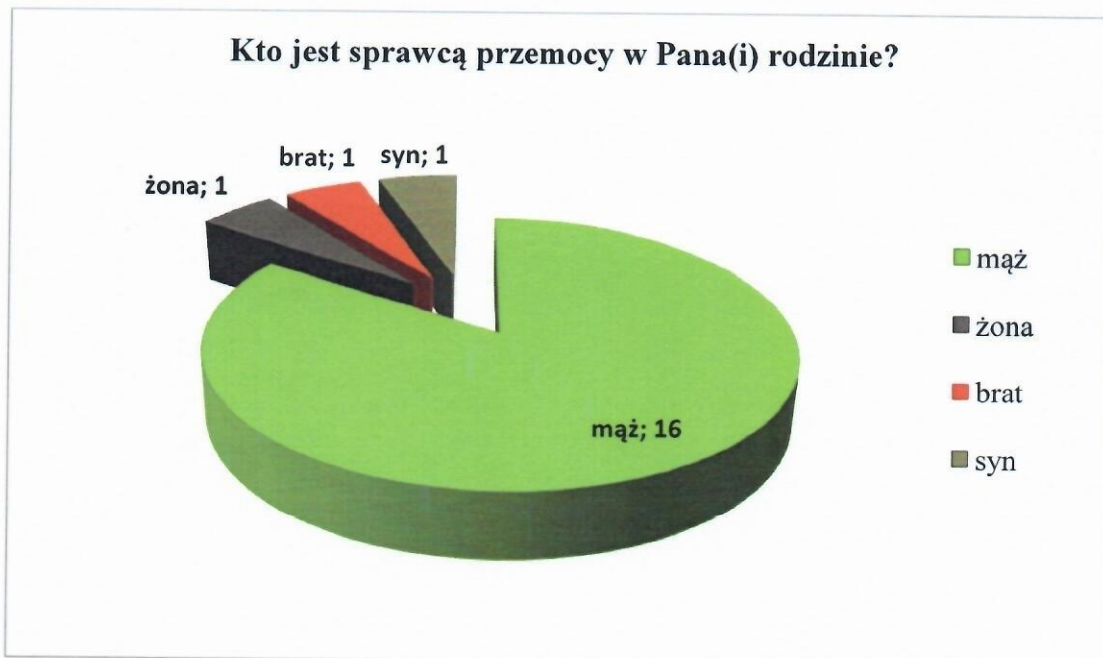
Wykres Nr 9 Częstotliwość występowania przemocy w rodzinie

Źródło: Opracowanie własne

Mieszkańcom gminy zadano pytanie kto jest sprawcą przemocy w ich rodzinie? Odpowiedź na pytanie zostało przedstawione na wykresie Nr 10.

Wykres Nr 10 Sprawca przemocy w rodzinie

Źródło: Opracowanie własne

Z analizy powyższego wykresu wynika, że zdecydowana większość badanych ofiar wskazała, że sprawcą przemocy wobec nich był mężczyzna - mąż, a jednorazowo wskazano

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

na żonę, brata i syna jako „przemocowca”.

Nadto 16 osób z pośród ofiar zwróciło uwagę, że osoba będąca sprawcą przemocy w ich rodzinach jest uzależniona od alkoholu, co przedstawia wykres Nr 11.

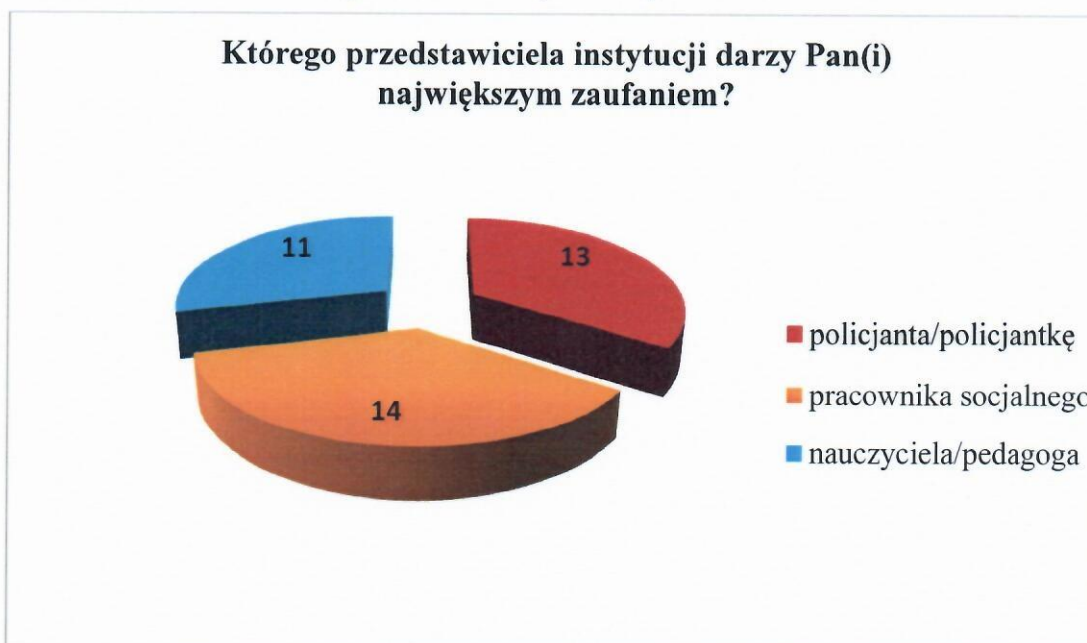
Wykres Nr 11 Uzależnienie sprawcy przemocy od alkoholu

Źródło: Opracowanie własne

W związku z występowaniem przemocy w rodzinie i świadczonej pomocy badane osoby wskazały, że największym zaufaniem darzą pracownika socjalnego, policjanta/policjantkę i nauczyciela/pedagoga. Szczegółowe dane przedstawia wykres Nr 12.

Wykres Nr 12 Zaufanie do przedstawicieli publicznych

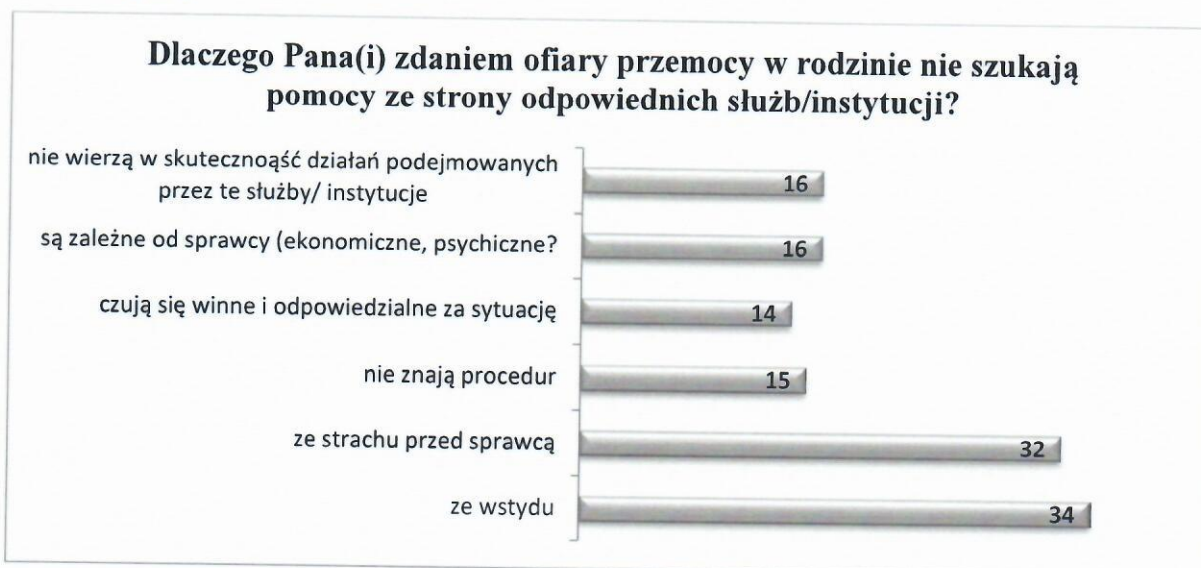

Źródło: Opracowanie własne

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Mieszkańcom zadano również pytanie dotyczące przyczyn nie korzystania z pomocy odpowiednich służb/institucji w przypadku doznawania przemocy. Dane zostały zamieszczone na wykresie Nr 13.

Wykres Nr 13 Powody nie korzystania ofiar przemocy z pomocy odpowiednich służb/institucji

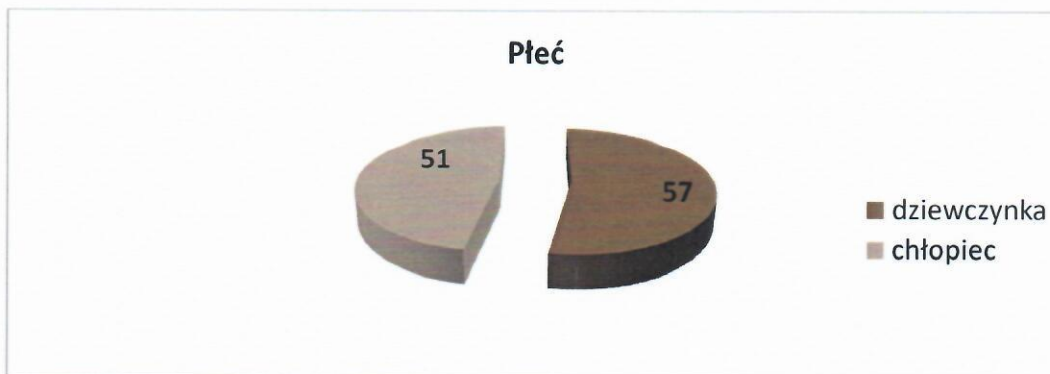
Źródło: Opracowanie własne

Respondenci wskazali, że wstyd i strach przed sprawcą jest najczęstszą przyczyną, z powodu której nie szukają pomocy. Kolejno wskazali na brak wiary w skuteczność działań podejmowanych przez służby/institucje oraz uzależnienie ekonomiczne i psychiczne od sprawcy. Ponadto zwrócili uwagę, iż nie znają procedur, a także czują się winne i odpowiedzialne za zaistniałą sytuację.

Badania ankietowe przeprowadzone zostały również wśród uczniów klas gimnazjalnych uczęszczających do Szkół Gimnazjalnych na terenie Gminy Brzyska. Wzięło w nich udział 108 uczniów w tym 57 dziewczyn i 51 chłopców. Dane zawarte zostały na wykresie Nr 14.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

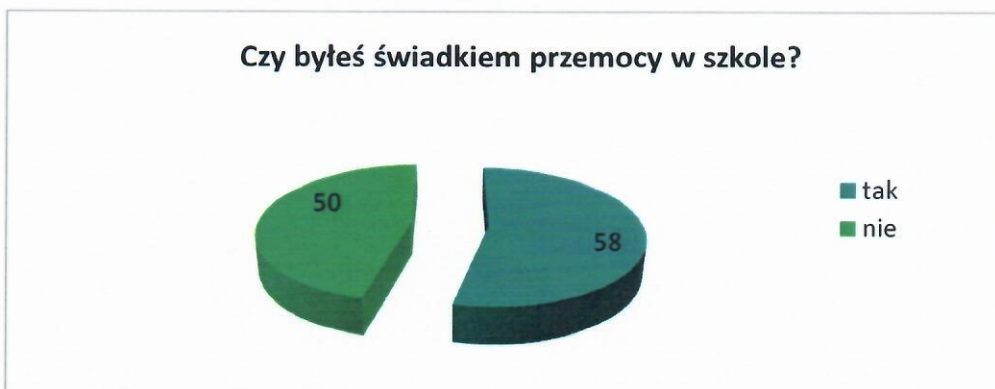
Wykres Nr 14 Płeć badanych uczniów

Źródło: Opracowanie własne

Powszechność przemocy w szkołach wśród uczniów wskazuje, że młodzi ludzie kierują się negatywnymi wzorcami zachowania. Przemoc w szkole jest często ukrywana, a nie rzadko dzieci nie zdają sobie sprawy z jej stosowania. Zostali oni zapytani czy byli świadkami przemocy w szkole? Odpowiedzi przedstawione zostały na Wykres Nr 15.

Wykres Nr 15 Świadcowie przemocy w szkole

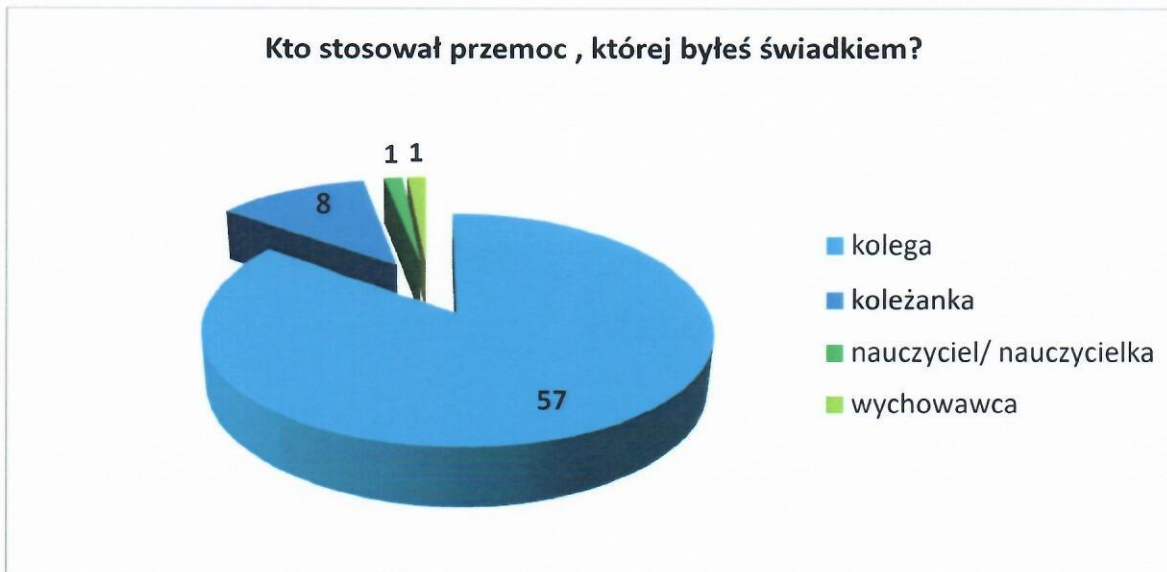
Źródło: Opracowanie własne

Z powyższych danych wynika, że 58 uczniów było świadkami stosowania przemocy w szkole, natomiast pozostałych 50 osób nigdy nie zauważyło takiego problemu.

Ponadto 57 osób z pośród świadków przemocy wskazało, że jej sprawcą był kolega, a w ośmiu przypadkach koleżanka. Tylko w jednej sytuacji był nim nauczyciel/ nauczycielka i wychowawca. Wskazuje to na przewagę sił jaka panuje pomiędzy chłopcami, a dziewczynami. Szczegółowe dane zostały przedstawione na Wykresie Nr 16.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

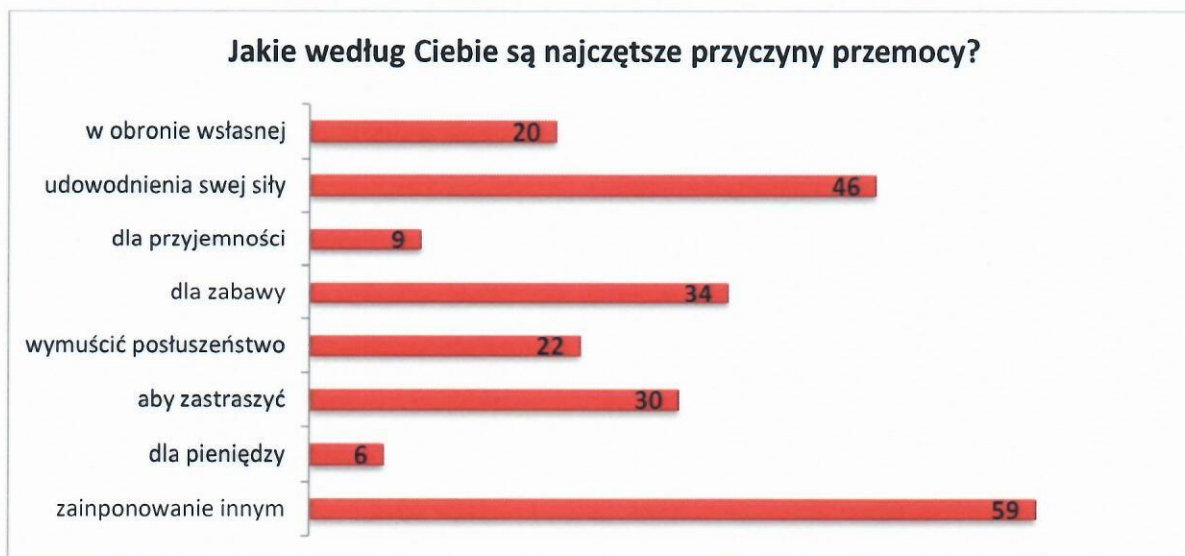
Wykres Nr 16 Osoby stosujące przemoc w szkole

Źródło: Opracowanie własne

Na wykresie Nr 17 przedstawiono dane dot. najczęstszych przyczyn przemocy w szkole, na które wskazali badani uczniowie.

Wykres Nr 17 Najczęstsze przyczyny stosowania przemocy

Źródło: Opracowanie własne

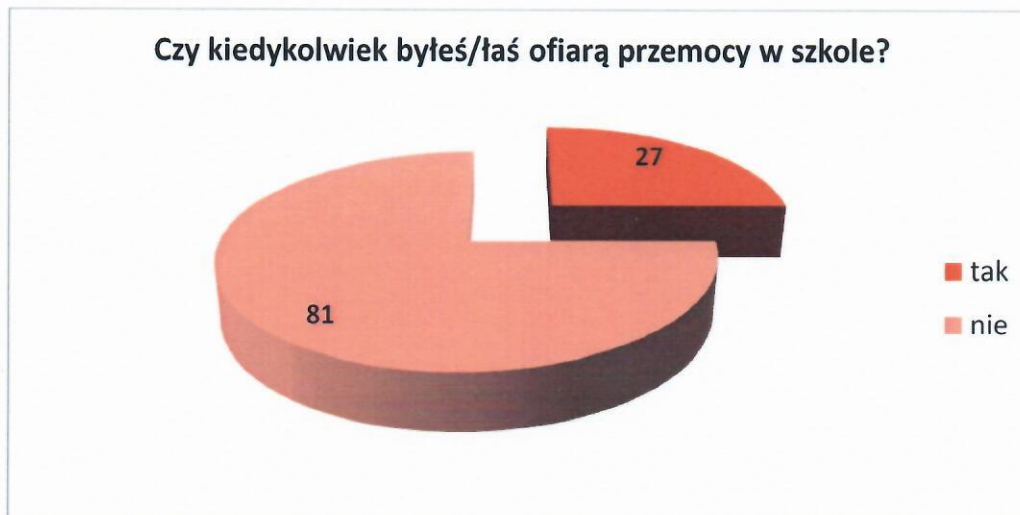
Z analizy powyższych danych wynika, że najczęstsza formą stosowania przemocy na terenie szkoły na jaką wskazali uczniowie jest zainponowanie innym i chęć udowodnienia siły. Kolejne przyczyny na jakie wskazywali to: dla zabawy, aby zastraszyć i w obronie własnej. Najrzadziej występowała odpowiedź dla pieniędzy i dla przyjemności. Przedstawione odpowiedzi wskazują, że młodzi ludzie nie wiedzą jakie są podstawowe normy

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

zachowania i nie zdają sobie sprawy, że stosowanie przemocy wobec drugiej osoby nie jest oznaką siły lecz słabości.

Kolejno gimnazjaliści zostali zapytani czy kiedykolwiek byli ofiarami przemocy w szkole? Odpowiedzi na pytania zostały zawarte na wykresie Nr 18.

Wykres Nr 18 Ofiary przemocy w szkole

Źródło: Opracowanie własne

Dane zawarte na wykresie wskazują, że 27 z pośród 108 badanych uczniów przyznało się, że byli ofiarami stosowania przemocy w szkole.

Ponadto wskazali, że byli zaczepiani i bici, a niektórzy z nich kopani, doznawali szczypania i plucia oraz zastraszania. Najbardziej zwracali uwagę na takie formy przemocy jak: gryzienie, wymuszanie pieniędzy, niszczenie sprzętów szkolnych i niszczenie sprzętów kolegów. Szczegółowe dane zawarte są na wykresie Nr19.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Wykres Nr 19 Rodzaje doznawanej przemocy w szkole

Źródło: Opracowanie własne

Uczniowie zostali również zapytani kto wobec nich stosował przemoc? Odpowiedzi zostały przedstawione na wykresie Nr 20.

Wykres Nr 20 Sprawcy przemocy

Źródło: Opracowanie własne

Powyższy wykres wskazuje, że 24 uczniów wytypowało kolegę jako osobę stosującą wobec nich przemoc, a 10 gimnazjalistów wymieniło koleżankę jako przemocowca. Wyniki jasno prezentują, iż w znacznej mierze to chłopcy są sprawcami przemocy, natomiast dziewczyny pomimo rzadszych wskazań również dają zły przykład negatywnych zachowań.

Zachowania przemocowe mają swoje podłoże w niewłaściwym funkcjonowaniu i wzorcach zachowań. Szkoła będąca podmiotem dobrego wzorca i postępowania

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

w wychowaniu dzieci i młodzieży dba o przekazanie im modelu prawidłowych norm i wartości jakimi powinni się kierować w swoim życiu. Gimnazjaliści zostali zapytani czy w ich szkole są prowadzone zajęcia profilaktyczne dotyczące przemocy? Wykres Nr 21.

Wykres Nr 21 Prowadzenie w szkole zajęć profilaktycznych dotyczących przemocy

Źródło: Opracowanie własne

Z danych zawartych na wykresie 21 wynika, że 66 gimnazjalistów wskazało, że w ich szkole są prowadzone zajęcia profilaktyczne dotyczące przemocy, natomiast 42 zaznaczyło, że takich zajęć nie ma.

Rodziny zapominające o przekazywaniu właściwych wzorców zachowań dzieciom posiadają małą świadomość społeczną, która może negatywnie wpływać na ich późniejsze postępowanie dlatego działania profilaktyczne powinny być stałym punktem zajęć w każdej szkole.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022

V. Analiza SWOT

Analizę SWOT przeprowadzono w oparciu o dostępne dane na temat mocnych i słabych stron istniejącego w Brzyskach systemu pomocy dla ofiar, świadków i sprawców przemocy w rodzinie, dostępnego zaplecza oraz stosowanych procedur.

Tabela Nr 6 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
• Realizacja Gminnego Programu Wsparcia Rodzin dla Gminy Brzyska na lata 2015 – 2017; • Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2016 (program roczny); • Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2016 (program roczny); • Realizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Brzyska na lata 2015-2020”; • Realizacja programu rządowego na rzecz rodzin wielodzietnych „Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny”; • Opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie; • Upowszechnienie informacji w zakresie możliwości i form pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej; • Utworzenie Punktu Konsultacyjnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałania uzależnieniom; • Aktywna współpraca instytucji i organizacji działających na rzecz rodziny, w tym GOPS, PCPR, GKRPA, Policji, Sądu, Poradni Psychologicznej – Pedagogicznej, placówek oświatowych,	• Niewystarczające środki finansowe na uzupełnienie infrastruktury socjalnej o nowe miejsca pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej; • Brak hostelu dla osób/ rodzin doświadczających przemocy, umożliwiającego odizolowanie od sprawcy; • Utrwalone mity i stereotypy na temat przemocy; • Pogląd o braku konsekwencji ponoszonej przez sprawcę; • Przeciążenie dodatkowymi obowiązkami pracowników socjalnych; • Występowanie zjawisk patologicznych w rodzinach (uzależnienia, przemoc); • Brak organizacji pozarządowych realizujących działania wspierające na rzecz rodzin zagrożonych przemocą; • Niewystarczająca oferta wsparcia dla rodziców i dzieci będących ofiarami przemocy; • Odległość od miasta; • Bezrobocie i trudna sytuacja finansowa rodzin zamieszkujących Gminę Brzyska; • Ograniczanie środków finansowych z budżetu państwa na zadania realizowane przez gminę; • Uzależnienie od pomocy instytucjonalnej i niska współpraca ze strony rodzin w zakresie rozwiązywania problemów; • Występowanie zjawiska wyuczonej bezradności i roszczeniowości rodziców.

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022**

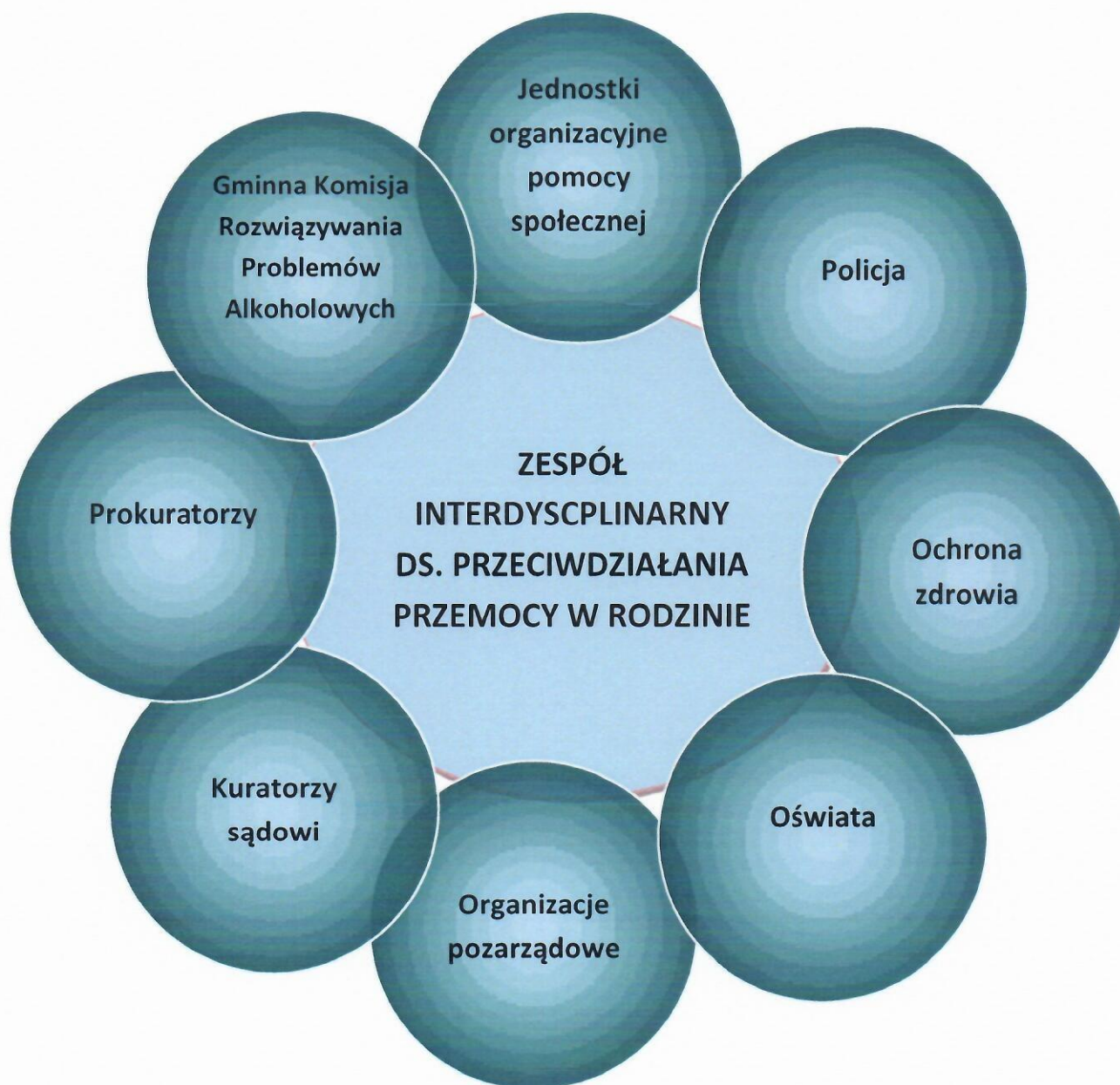
placówek służby zdrowia; • Doświadczona kadra instytucji i organizacji działających na rzecz rodziny; • Zatrudnienie asystentów rodziny; • Ogólnopolska Akcja Charytatywna „Pomóż dzieciom przetrwać zimę” realizowana przez GOPS Brzyska; • Funkcjonowanie świetlic szkolnych; • Działanie Gminnego Centrum Kultury i Czytelnictwa; • Dobre rozeznanie środowiska lokalnego m.in. przez pracowników służb społecznych i pedagogów szkolnych; • Podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie zapobiegania dysfunkcjonalności rodzin.	
Szanse	Zagrożenia
• Ubieganie się o środki zewnętrzne (unijne i ministerialne) na realizację działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie; • Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami, stowarzyszeniem wspierającymi rodzinę w sytuacji przemocy; • Możliwość podnoszenia kwalifikacji pracowników organizacji i instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym asystentów rodziny, pracowników socjalnych; • Rozwój idei wolontariatu; • Podnoszenie świadomości społecznej poprzez edukację rodziców i dzieci, w szczególności w zakresie wychowania bez przemocy; • Zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych i reakcji na przemoc; • Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	• Brak środków finansowych na działania profilaktyczne; • Wzrost liczby zadań przekazywanych samorządom gminnym bez odpowiedniego zabezpieczenia środków finansowych; • Wypalenie zawodowe; • Uzależnienie rodzin od systemu pomocy społecznej; • Osłabienie wartości rodzinnych; • Zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo – wychowawczych przez rodziców; • Bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów; • Poczucie bezkarności u osób stosujących przemoc; • Długoterminowe trwające procesy sądowe - powodujące wycofywanie się z wcześniej złożonych zeznań; • Brak zagwarantowania bezpieczeństwa ofiarom i świadkom przemocy; • Częste zmiany uregulowań prawnych dotyczące przemocy w rodzinie;

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022**

	• Ukrywanie przez rodzinę występowania aktów przemocy – niechęć do współpracy; • Stereotypowy wizerunek osoby doświadczającej przemocy w rodzinie; • Problemy alkoholowe członków rodziny.
--	--

VI. Podmioty działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Wykres Nr 22 Podmioty działające w obszarze procedury „Niebieskie Karty”

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022

Wykres Nr 23 Charakterystyka działań podmiotów działających w ramach procedury „Niebieskie Karty”

Jednostka organizacyjna pomocy społecznej

- diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- udziela kompleksowych informacji o:
 - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
 - b) formach pomocy dzieciom doświadczającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc, c) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- zapewnia osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb, schronienie w całonocnej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-educacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Oświata

- podejmuje działania, o których mowa w § 11 pkt 2 lit. a i c oraz pkt 3 i 5;
- diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w tym w szczególności wobec dzieci;
- udziela kompleksowych informacji rodzicom, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

- diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- udziela kompleksowych informacji o:
 - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie, b) formach pomocy dzieciom doświadczającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc, c) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- zapewnia osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb, schronienie w całonocowej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Ochrona zdrowia

- każdorazowo udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia oraz o uprawnieniu do uzyskania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie.
- jeżeli stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, wymaga przewiezienia jej do podmiotu leczniczego, formularz „Niebieska Karta – A” wypełnia przedstawiciel podmiotu leczniczego, do którego osoba ta została przewieziona
- przedstawicielem ochrony zdrowia uprawnionym do działań jest osoba wykonująca zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna i ratownik medyczny.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Policja

- udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym udziela pierwszej pomocy;
- organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;
- przeprowadza, o ile jest to możliwe, z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wzywa osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;
- przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;
- podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogąącym występować w rodzinie, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022

VII. Cele programu

Cel główny programu:

Przeciwdziałanie występowaniu przemocy w rodzinie i zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Brzyska.

Cele szczegółowe:

1. podejmowanie działań na rzecz pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
2. podniesienie świadomości społecznej i podejmowanie działań profilaktycznych na temat zjawiska przemocy w rodzinie;
3. szkolenie pracowników instytucji pomocowych zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz udzielaniem pomocy osobom uwięzonym w przemoc.

VIII. Odbiorcy

1. Osoby doznające przemocy w rodzinie:
 - Dzieci i młodzież;
 - Osoby dorosłe;
 - Współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych;
 - Osoby niepełnosprawne;
 - Osoby starsze.
2. Osoby stosujące przemoc w rodzinie.
3. Świadkowie przemocy.
4. Przedstawiciele władz lokalnych, instytucji działających w obszarze oświaty, sądownictwa, służby zdrowia, służb mundurowych oraz pomocy społecznej w gminie Brzyska.
5. Społeczność lokalna gminy Brzyska.

IX. Realizatorzy programu

Realizatorem programu będzie Urząd Gminy w Brzyskach we współpracy m.in. z następującymi instytucjami:

- Policja;
- Sąd;
- Ośrodek Pomocy Społecznej;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Brzyskach;
- Placówki oświatowe;
- Służba zdrowia.

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022**

X. Harmonogram realizacji programu

Tabela Nr 7 Harmonogram realizacji programu

Lp.	Cel szczegółowy	Opis działania	Termin realizacji	Realizatorzy
1.	Podejmowanie działań na rzecz pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie	➤ Współpraca z Policją oraz wszystkimi instytucjami wchodzącymi w skład Zespołu Interdyscyplinarnego w zakresie realizacji procedury „Niebieskie Karty”; ➤ Inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie; ➤ Udzielanie pomocy psychologiczno - terapeutycznej osobom doświadczającym przemocy w rodzinie; ➤ Prowadzenie grupy wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie; ➤ Punkt konsultacyjny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałania uzależnieniom; ➤ Prowadzenie zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie.	2016 - 2022	- Urząd Gminy Brzyska; - OPS w Brzyskach; - PP w Kołaczycach; - SP ZOZ w Brzyskach; - Placówki oświatowo – wychowawcze; - GKRPA w Brzyskach - SR Jasło; - Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej
2.	Podniesienie świadomości społecznej i podejmowanie działań profilaktycznych na temat zjawiska przemocy w rodzinie	➤ Opracowanie i rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie ➤ Prowadzenie działań informacyjnych na temat instytucji udzielających pomocy i wsparcia osobom uwikłanym w przemoc w rodzinie lub zagrożonym wystąpieniem przemocy.	2016 - 2022	- Urząd Gminy Brzyska, - OPS Brzyska, - Placówki oświatowo – wychowawcze, - PP w Kołaczycach

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022

		➤ Organizacja zajęć, konkursów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży szkolnej		
3.	Zapewnienie szkoleń dla pracowników instytucji pomocowych zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz udzielaniem pomocy osobom uwikłanym w przemoc	➤ Organizacja szkoleń dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego, grup roboczych, pracowników socjalnych i asystentów rodziny ➤ Udział w szkoleniach ➤ Superwizja pracy Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych	2016 - 2022	- instytucje szkoleniowe, - OPS Brzyska

Źródło: Opracowanie własne

XI. Monitoring i ewaluacja programu

Monitorowanie realizacji Programu odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Sprawozdania z realizacji Programu podmioty składają corocznie do Ośrodka Pomocy Społecznej w Brzyskach.

XII. Finansowanie Programu

Źródłem finansowania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2022 będą środki budżetu Gminy Brzyska, dotacje oraz środki pozabudżetowe pozyskiwane z innych źródeł.

XIII. Przewidywane efekty

- Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy domowej,
- Zwiększenie skuteczności i dostępności pomocowej,
- Zmniejszenie negatywnych następstw dla ofiar i świadków przemocy w rodzinie,
- Zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w problematykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- Zwiększenie kompetencji służb, instytucji i organizacji społecznych pracujących w obszarze przemocy domowej oraz poprawa współpracy w tym zakresie.

XIV. Sprawozdawczość programu

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzyskach przedłoży Radzie Gminy na jej wniosek sprawozdanie z realizacji Programu.

XV. Uwagi końcowe

Istotne jest, aby biorąc pod uwagę stereotypy, zmienić myślenie i postawy dotyczące zjawiska przemocy. Nagłośnienie tego problemu w środowisku lokalnym może wpłynąć na zwiększenie wiedzy i tym samym świadomości ludzi, co do braku bezkarności i konsekwencji jakie grożą sprawcy przemocy.

Problem przemocy występuje można powiedzieć od zawsze, jednak stosunkowo niedawno został on uznany za problem społeczny i nagłośniony w skali całego kraju. Stał się on problemem interdyscyplinarnym. Jest on obecny we wszystkich społecznościach i dotyczy każdej grupy etnicznej.

Człowiek potrzebujący pomocy powinien ją otrzymać ze wszystkich stron, które są w stanie jej udzielić. Polegać ona powinna nie na wyręczaniu jednostki z podejmowanych działań, ale wsparciu jej w ich realizacji. Istotne jest pokazania jej drogi i możliwości wyboru, wskazanie na ewentualne negatywne konsekwencje, ale i na profity z niej wynikające. Należy podjąć starania aby nie dopuścić do sytuacji kiedy człowiek otoczony zbyt gęstą spiralą pomocy czuje się osaczony i kontrolowany w swoich poczynaniach.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Źródła

Brown K., Herbert M., *Zapobieganie przemocy w rodzinie*. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 1999.

Dębski M., Stereotypowe postrzeganie przemocy w rodzinie, [w:] M. Dębski (red.) *Przemoc w rodzinie. Między teorią, a praktyką*, Wyd. Stowarzyszenie na Rzecz Bezdomnych Dom Modlitwy AGAPE, Nowy Staw 2008.

Jaszczak-Kuźmińska D., Michalska K. (red.), *Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu*. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2010.

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (DZ.U.C 83/389 z 30.03.2010r.).

Kodeks Karny (Dz. U. 1997 r. Nr 88, poz. 553).

Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (Dz. U. 2015r., poz. 2082).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 1997 r. Nr 78, poz. 483).

Krajowy Program na Rzecz Ofiar Przestępstw na lata 2009 – 2013 opracowanego przez Międzyresortowy Zespół do Spraw Opracowania Krajowego Programu na Rzecz Ofiar Przestępstw.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz.U. z 2014r, poz.445).

Pospiszył I., *Razem przeciw przemocy*. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 1999.

Pospiszył I., *Razem przeciw przemocy*, Żak, Warszawa 1999.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet - 2004/2220 (INI).

Sasal H.D., *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 2005.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015r., poz. 1390 z późn. zm).

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Spis tabel

Tabela Nr 1 Dane statystyczne Komendy Powiatowej Policji w Jaśle dotyczące podjętych działań w powiecie jasielskim w zakresie procedury „Niebieskie Karty”

Tabela Nr 2 Liczba przypadków poszczególnych rodzajów przemocy

Tabela Nr 3 Statystyka interwencji Policji zakończonych wypełnieniem Niebieskiej Karty. Liczba doświadczających przemocy i sprawców przemocy na terenie Gminy Brzyska w latach 2011-2015

Tabela Nr 4 Liczba powoływanych grup roboczych w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, wszczętych postępowań w ramach procedury „Niebieska Karta” oraz wypełnianych formularzy „Niebieska Karta – A” w latach 2011 – 2015

Tabela Nr 5 Liczba Niebieskich Kart przekazanych do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego

Tabela Nr 6 Analiza SWOT

Tabela Nr 7 Harmonogram realizacji programu

Spis wykresów

Wykres Nr 1 Płeć osób badanych

Wykres Nr 2 Doświadczanie przemocy ze strony najbliższych

Wykres Nr 3 Przemoc fizyczna

Wykres Nr 4 Przemoc psychiczna

Wykres Nr 5 Przemoc seksualna

Wykres Nr 6 Zaniedbywanie

Wykres Nr 7 Przemoc materialna/ekonomiczna

Wykres Nr 8 Uszkodzenia ciała w wyniku doznawania przemocy fizycznej

Wykres Nr 9 Częstotliwość występowania przemocy w rodzinie

Wykres Nr 10 Sprawca przemocy w rodzinie

Wykres Nr 11 Uzależnienie sprawcy przemocy od alkoholu

Wykres Nr 12 Zaufanie do przedstawicieli publicznych

Wykres Nr 13 Powody nie korzystania ofiar przemocy z pomocy odpowiednich służb/institucji

Wykres Nr 14 Płeć badanych uczniów

Wykres Nr 15 Świadczenie przemocy w szkole

Wykres Nr 16 Osoby stosujące przemoc w szkole

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIENNA LATA 2016 - 2022

Wykres Nr 17 Najczęstsze przyczyny stosowania przemocy

Wykres Nr 18 Ofiary przemocy w szkole

Wykres Nr 19 Rodzaje doznawanej przemocy w szkole

Wykres Nr 20 Sprawcy przemocy

Wykres Nr 21 Prowadzenie w szkole zajęć profilaktycznych dotyczących przemocy

Wykres Nr 22 Podmioty działające w obszarze procedury „Niebieskie Karty”

Wykres Nr 23 Charakterystyka działań podmiotów działających w ramach procedury „Niebieskie Karty”

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Aneks 1

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

Zwracam się z prośbą o wypełnienie kwestionariusza ankiety. Podane przez Państwa informacje wykorzystane będą tylko i wyłącznie do celów diagnostycznych.

1. Płeć:

- 1.1. Kobieta
- 1.2. Mężczyzna

2. Wiek w latach

3. Typ i struktura rodziny w której mieszkaśz

- 3.1. Pełna
- 3.2. Niepełna
- 3.3. Konkubinat
- 3.4. Rozwiedziona
- 3.5. Wielodzietna
- 3.6. Jednopokoleniowa
- 3.7. Wielopokoleniowa

4. Wykształcenie

rodzaj wykształcenia	MATKA	OJCIEC
5.1.wyższe magisterskie		
5.2.wyższe licencjackie		
5.3.średnie		
5.4.zasadnicze zawodowe		
5.5. gimnazjalne		
5.6.podstawowe		

5. Proszę podać posiadane przez Pana(i) liczbę dzieci oraz ich wiek

Liczba dzieci	Wiek w latach
5.1. 1 dziecko	
5.2. 2 dzieci	
5.3. 3 dzieci	
5.4. 4 dzieci i więcej	

6. Czy pracuje Pan(i) zawodowo?

- 6.1. Tak
- 6.2. Nie

7. Jeśli nie, jaki jest Pana(i) status, jako osoby bezrobotnej?

- 7.1. Zarejestrowany w PUP jako bezrobotny bez prawa do zasiłku

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022**

- 7.2. Zarejestrowany w PUP jako bezrobotny z prawem do zasiłku
- 7.3. Bierny zawodowo
- 7.4. Opłacający składki KRUS
- 7.5. Rolnik
- 7.6. Praca dorywcza
- 7.7. Inne

8. Jaka jest sytuacja materialno – bytowa Pana(i) rodziny?

- 8.1. Bardzo dobra
- 8.2. Dobra
- 8.3. Dostateczna
- 8.4. Zła
- 8.5. Bardzo zła

9. Jaki w Państwa gospodarstwie domowym jest miesięczny dochód netto na 1 osobę?

- 9.1. Poniżej 250 zł
- 9.2. 250 – 514 zł
- 9.3. 514 – 771 zł
- 9.4. 771 – 1000 zł
- 9.5. Powyżej 1000 zł

10. Jakie są stałe, miesięczne wydatki Pana(i) rodziny?

Rodzaj wydatków	Koszt w zł.
10.1. Czynsz	
10.2. Energia elektryczna	
10.3. Gaz	
10.4. Alimenty	
10.5. Opłaty za szkołę/bursę/internat	
10.6. Opłaty za przedszkole	
10.7. Opłaty rodziców/opiekunów prawnych za pobyt dziecka w placówce dziennej lub całodobowej,	
10.8. Opłaty rodziców za pobyt dziecka w pieczy zastępczej	
10.9. Wydatki na leki i leczenie	
10.10. Inne	

11. Czy korzysta Pan(i) ze świadczeń jednostek pomocy społecznej?

- 11.1. Tak
- 11.2. Nie

12. Jaka była (jest) przyczyna wystąpienia o pomoc?

- 12.1. ubóstwo
- 12.2. sieroctwo
- 12.3. bezrobocie
- 12.4. niepełnosprawność
- 12.5. wielodzietność
- 12.6. długotrwała (ciężka) choroba

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022**

- 12.7. bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych
- 12.8. alkoholizm
- 12.9. narkomania
- 12.10. zdarzenie losowe
- 12.11. sytuacja kryzysowa
- 12.12. przemoc w rodzinie
- 12.13. i inne

13. Z jakich rodzaju świadczeń Pan(i) korzysta/korzystała?

- 13.1. Zasiłek celowy
- 13.2. Zasiłek celowy specjalny
- 13.3. Zasiłek okresowy
- 13.4. Dożywianie dzieci w szkole
- 13.5. Świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności
- 13.6. Pomoc asystenta rodziny
- 13.7. Praca socjalna
- 13.8. Nie korzystam

Sytuacja przemocy w rodzinie

14. Czym według Pana(i) jest przemoc w rodzinie? (proszę o krótkie scharakteryzowanie)

.....
.....
.....

15. Jaka przemoc była stosowana wobec Pana(i)?

15.1. Przemoc fizyczna

- 15.1.1. Popychanie
- 15.1.2. Uderzanie
- 15.1.3. Wykręcanie rąk
- 15.1.4. Duszenie
- 15.1.5. Kopanie
- 15.1.6. Spoliczkowanie
- 15.1.7. Inne

15.2. Przemoc psychiczna

- 15.2.1. Izolacja
- 15.2.2. Wyzwiska
- 15.2.3. Ośmieszanie
- 15.2.4. Groźby
- 15.2.5. Kontrolowanie
- 15.2.6. Ograniczanie kontaktów
- 15.2.7. Krytykowanie
- 15.2.8. Poniżanie
- 15.2.9. Demoralizacja
- 15.2.10. Ciągłe niepokojenie
- 15.2.11. Inne

15.3. Przemoc seksualna

- 15.3.1. Zmuszanie do obcowania płciowego

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022**

- 15.3.2. Gwałt
- 15.3.3. Straszenie gwałtem
- 15.3.4. Zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych
- 15.3.5. Wymuszanie seksu z osobami trzecimi
- 15.3.6. Zmuszanie do oglądania filmów pornograficznych
- 15.3.7. Pozwolenie aby inni patrzyli na akt seksualny
- 15.3.8. Filmowanie podczas aktywności seksualnej
- 15.3.9. Inne
- 15.4. Zaniedbanie
 - 15.4.1. niezaspokojenie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych członków rodziny
 - 15.4.2. narażenie ich na głód
 - 15.4.3. niedożywienie
 - 15.4.4. brak opieki, obojętność
 - 15.4.5. pozostawienie w niewłaściwych warunkach lokalnych i bytowych
 - 15.4.6. chłód emocjonalny
 - 15.4.7. inne
- 15.5. Przemoc materialna/ ekonomiczna
 - 15.5.1. odmawianie lub ograniczanie dostępu do wspólnych finansów
 - 15.5.2. odbieranie zarobionych pieniędzy
 - 15.5.3. ograniczanie i uniemożliwianie podjęcia pracy lub jej wykonywania
 - 15.5.4. okradanie
 - 15.5.5. niszczenie wartościowych przedmiotów
 - 15.5.6. inne
- 16. Czy w przypadku stosowania przemocy fizycznej miał(a) Pan(i) uszkodzenia ciała?**
 - 16.1. Zasinienia
 - 16.2. Zadrapania
 - 16.3. Krwawienia
 - 16.4. Oparzenia
 - 16.5. Inne
- 17. W przypadku doznania przemocy fizycznej czy miał(a) Pan(i) przeprowadzoną obdukcję?**
 - 17.1. Tak
 - 17.2. Nie
- 18. W przypadku doznania przemocy fizycznej czy zgłosiła się Pan(i) do lekarza celem wypełnienia zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie?**
 - 18.1. Tak
 - 18.2. Nie. Dlaczego?
- 19. Od jak dawna w Pana(i) rodzinie zachowania przemocowe mają miejsce?**
 - 19.1. Od pół roku
 - 19.2. Od roku do 2 lat
 - 19.3. Od 2 do 5 lat
 - 19.4. Od początku małżeństwa

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

19.5. Przez cały okres małżeństwa

19.6. Inne

20. Jak często dochodzi/dochodziło w rodzinie do aktów przemocy wobec Pana(i)?

20.1. Codziennie

20.2. 2 – 3 razy w tygodniu

20.3. 1 raz w tygodniu

20.4. Kilka razy w miesiącu

20.5. Kilka razy w roku

20.6. Inne

21. Kto jest sprawcą przemocy w Pana(i) rodzinie?

21.1. Mąż

21.2. Żona

21.3. Brat

21.4. Siostra

21.5. Syn

21.6. Córka

21.7. Matka

21.8. Ojciec

21.9. Konkubent

21.10. Inne

22. Czy Pana(i) zdaniem sprawca przemocy jest uzależniony od alkoholu?

22.1. Tak

22.2. Nie

23. Czy za każdym razem kiedy dochodziło do przemocy wzywał Pan(i) policję?

23.1. Tak

23.2. Nie

24. Czy wie Pan(i) gdzie szukać pomocy jako ofiara?

24.1. Tak

24.2. Nie

25. Na pomoc, jakich organizacji oraz instytucji Pana(i) zdaniem liczyć może ofiara przemocy w rodzinie?

25.1. Policji

25.2. OPS - u

25.3. Prokuratury/sądu

25.4. Oświaty

25.5. Ośrodka zdrowia

25.6. Organizacji pozarządowych

25.7. GKRPA

26. Do przedstawiciela, jakiej instytucji zwróciła się Pan(i) o pomoc?

26.1. Policji

26.2. OPS – u

26.3. Prokuratury/sądu

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022**

- 26.4. Oświaty
- 26.5. Ośrodka zdrowia
- 26.6. Organizacji pozarządowej
- 26.7. GKRPA

27. Którego przedstawiciela instytucji darzy Pan(i) największym zaufaniem?

- 27.1. Policjanta/policjantkę
- 27.2. Pracownika socjalnego
- 27.3. Kuratora/sędziego
- 27.4. Nauczyciela/pedagoga
- 27.5. Lekarza/pielęgniarkę
- 27.6. Członka komisji alkoholowej
- 27.7. Członka organizacji pozarządowej

28. Dlaczego Pana(i) zdaniem ofiary przemocy w rodzinie nie szukają pomocy ze strony odpowiednich służb/instytucji?

- 28.1. Ze wstydu
- 28.2. Ze strachu przed sprawcą
- 28.3. Nie znają procedur
- 28.4. Czują się winne i odpowiedzialne za sytuację
- 28.5. Są zależne od sprawcy (ekonomicznie, psychicznie)
- 28.6. Nie wierzą w skuteczność działań podejmowanych przez te służby/instytucje
- 28.7. Inne

29. Jak ocenia Pan(i) skuteczność działań podejmowanych na terenie gminy na rzecz zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie?

- 29.1. Bardzo źle
- 29.2. Źle
- 29.3. Dostatecznie
- 29.4. Dobrze
- 29.5. Bardzo dobrze
- 29.6. Nie mam zdania

30. Czy Pana(i) zdaniem oferta pomocy ze strony lokalnych instytucji pomocy społecznej i odpowiednich służb dla ofiar przemocy w rodzinie jest wystarczająca?

- 30.1. Nie
- 30.2. Raczej nie
- 30.3. Raczej tak
- 30.4. Tak
- 30.5. Trudno powiedzieć

31. Czy uważa Pan(i), że w ośrodku na terenie gminy powinien być dostęp do bezpłatnej pomocy psychologicznej i prawnej?

- 31.1. Tak
- 31.2. Nie

32. Gdyby na terenie gminy funkcjonowały grupy wsparcia dla ofiar przemocy, chętnie wziąłby/wzięłaby Pan(i) w nich udział?

- 32.1. Bardzo chętnie

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

32.2. Chętnie, ale z poczuciem wstydu

32.3. Niechętnie

33. Czy Pana(i) zdaniem wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” pomogło ograniczyć występowanie przemocy w rodzinie?

33.1. Tak

33.2. Nie

34. Czy ponownie zdecydował(a) by się Pan(i) na wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” wobec Pana(i) rodziny?

34.1. Tak

34.2. Nie

35. Jakie działania ze strony członków Zespołu/Grupy Roboczej najlepiej wpłynęły na poprawę funkcjonowania Pana(i) rodziny? (Proszę wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi)

35.1. Praca socjalna, w tym cykliczne wizyty w środowisku

35.2. Systematyczny monitoring

35.3. Przekazanie szczegółowych informacji o rodzajach dostępnej pomocy specjalistycznej

35.4. Powiadomienie sądu rodzinnego i opiekuńczego o sytuacji dzieci

35.5. Skierowanie do udziału w grupie wsparcia dla osób współzależnych

35.6. Poinformowanie o możliwościach prawnych dotyczących zobowiązania poddania osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, do poddania się leczeniu odwykowemu

35.7. Skierowanie do udziału w grupie terapeutycznej

35.8. Skierowanie do udziału w grupie samopomocowej

35.9. Wszczęcie postępowania przygotowawczego

35.10. Wystąpienia do prokuratury z wnioskiem o zastosowanie właściwych środków zapobiegawczych

35.11. Objęcie dzieci pomocą psychologiczną – pedagogiczną w szkole

35.12. Skierowanie osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, na konsultacje medyczne

35.13. Skierowanie osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, na konsultacje

35.14. Inne

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022

Aneks 2

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

Uprzejmie zwracam się do Ciebie z prośbą o udzielenie szczerych i rzetelnych odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie. Jej celem jest poznanie zjawiska przemocy w szkole i rodzinie.

Zapewniam Ciebie, że ankieta jest anonimowa i wszelkie informacje będą wykorzystane wyłącznie do celów diagnostycznych i zbiorczych zestawień.

Dziękuję za pomoc.

Metryczka

1. Wiek.....
2. Płeć:
 - Dziewczynka
 - Chłopiec
3. Miejsce mieszkania?
 - Miasto
 - Wieś
4. Z ilu osób składa się Twoja rodzina?.....
5. Jakie jest wykształcenie Twoich rodziców?

Matka:	Ojciec:
▪ Podstawowe ▪ Zawodowe ▪ Średnie ▪ Wyższe	- Podstawowe - Zawodowe - Średnie - Wyższe
6. Jaki jest typ twojej rodziny?
 - Pełna
 - Niepełna
 - Inne (zastępcza, rozbita).....

Część merytoryczna

7. Czy byłeś świadkiem przemocy w szkole?
 - Tak
 - Nie
8. Kto stosował przemoc, której byłeś świadkiem?
 - Kolega
 - Koleżanka
 - Nauczyciel/nauczycielka
 - Wychowawca
 - Inne
9. Jakie według ciebie są najczęstsze przyczyny przemocy?
 - Zaimponowanie innym
 - Dla pieniędzy
 - Aby zastraszyć
 - Wymusić posłuszeństwo
 - Dla zabawy
 - Dla przyjemności

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE LATA 2016 - 2022**

- Udowodnienia swej siły
 - W obronie własnej
 - Złe samopoczucie
 - Dla zemsty
 - Inna przyczyna.....
10. Jak reagujesz, kiedy jesteś świadkiem przemocy?
- Ze strachu udaje, że nic nie widzę
 - Nic, nie obchodzi mnie to
 - Staram się pomóc ofierze
 - Zgłaszam incydent wychowawcy
11. Czy kiedykolwiek byłeś/łaś się ofiarą przemocy?
- Tak
 - Nie
12. Jakiego rodzaju przemocy doświadczyłeś/łaś w szkole?
- Bicie
 - Kopanie
 - Zaczepki
 - Szczypanie
 - Gryzienie
 - Plucie
 - Wymuszanie pieniędzy
 - Zastraszanie
 - Niszczenie sprzętów szkolnych
 - Niszczenie sprzętów kolegów
 - Inne.....
13. Kto stosował przemoc wobec Ciebie?
- Kolega
 - Koleżanka
 - Nauczyciel/Nauczycielka
 - Wychowawca
 - Inne
14. Gdzie w szkole najczęściej spotykana jest przemoc?
- W klasie
 - W stołówce
 - W ubikacji
 - Na boisku
 - Na korytarzu
 - W innym miejscu, – jakim?.....
15. Czy wiesz, do kogo w swojej szkole możesz się zwrócić o pomoc?
- Tak
 - Nie
16. Do kogo najczęściej zwracasz się o pomoc w razie potrzeby?
- Nauczyciel
 - Wychowawca
 - Pedagog szkolny
 - Dyrektor
 - Rodzic
 - Kolega/koleżanka
 - Nikogo nie proszę o pomoc

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016 - 2022**

17. Czy w Twojej szkole są przeprowadzane zajęcia profilaktyczne, dotyczące przemocy?
- Tak
 - Nie
18. Czy w szkole czujesz się bezpiecznie?
- Raczej TAK
 - TAK
 - Raczej NIE
 - NIE
19. Czy w Twoim domu rodzice stosują przemoc względem siebie?
- Tak
 - Nie
20. Czy w Twoi rodzice stosują przemoc względem Ciebie?
- Tak
 - Nie
21. Jeśli – TAK – to jaką formę przemocy rodzice stosują wobec Ciebie?
- Popychanie
 - Bicie
 - Wykręcanie rąk
 - Spoliczkowanie
 - Wyzwiska
 - Ośmieszanie
 - Krytykowanie
 - Poniżanie
 - Demoralizacja
 - Ograniczanie kontaktów
 - Inne
22. Czy wiesz do jakich instytucji na terenie gminy możesz zgłosić się o pomoc w sytuacji występowania przemocy w Twojej rodzinie?
- Tak
 - Nie
23. Jeśli – TAK – podaj przykłady
-
-
-